

Sektor- forskningen fik Sorteper

Loven om sektorforskning er udskudt til efteråret, og det forlænger sektorens plads ved pinebænken. Ministeriet fik underkendt et lovudkast, der var for venligt

Lovforslaget om sektorforskningen var bebudet til at komme i januar måned, men nu er det udskudt til efteråret. Det sker tilsyneladende efter voldsomme protester fra indflydelsesrige interesseorganisationer.

Hermed bliver området igen Sorteper ved at skulle stå i venteposition, hvad angår såvel struktur som økonomi. En fremsættelse af et lovforslag nu ville have givet en ramme for de opgaver, som sektorforskningen tænkes at skulle dække og dermed også for omfanget af de nuværende institutioner.

"Sektorforskningen bliver igen Sorteper, fordi vi fortsat skal vente i usikkerhed. I 2002 betød nedskæringerne fyringer i stort omfang. Nu genbesætter vi ikke stillinger og antallet af ph.d.'ere begrænses. Vi kan ikke tilbyde flere af vores unge færdige ph.d.'ere en fremtid, så vi skal rådgive vores unge talenter om at tage til udlandet med al deres kompetence. Det er tabte investeringer og synd for forskningen og innovationen i Danmark", konstaterer formanden for Sektorforskningens Direktørkollegium, **Niels Elers Koch**.

Teknisk begrundelse

Ministeriets begrundelse for udskydelsen af loven er teknisk: Folketingsåret er fremskredent, og mange andre lovforslag udestår behandling. Dette opfattes dog i sektorforskningen som en bortforklaring, idet lovforslagets høringsfase var d. 6. januar og lovforslaget dermed teknisk set nemt kunne være fremsat d. 18. april sammen med lovforslaget om forskningsrådgivning.

Formanden for videnskabsudvalget Hanne Severinsen (V), forklarer, at regeringen vil kæde sektorforskningens skæbne sammen med finanslovsforhandlingerne til efteråret (se side 4).

Udskydelsen peger på, at der kan være opstået politisk-tekniske problemer i forberedelsen. Problemet udstilles i centrale høringssvar – som ministeriet har nægtet FORSKERforum aktsindsigt i. FORSKERforum måtte derfor indhente svarene hos de enkelte interessepartier.

Lobbyister: Lovudkastet for bredt

Den reelle årsag til udskydelsen er politisk, og det ser ud til, at Videnskabsministeriets lovudkast blev un-

derkendt i regeringen efter høringsrunden. Udkastet var i for høj grad udformet ud fra sektorministeriers behov – for eksempel for at have et myndighedsberedskab - og lagde dermed ikke hårdt nok op til en af regeringens mærkesager: "Udlicitering".

Denne konflikt kommer tydeligt frem i høringsvaret fra lobbyist-organisationen ATV (Akademiet for de Tekniske Videnskaber), som finder det "stærkt bekymrende", at lovudkastet lagde op til, at sektorforskningsinstitutionerne fremover skal varetage stort set alle typer af forsknings- og vidensopgaver: "Det bør fremgå klart af loven, at der ikke placeres en opgave i sektorforskningen, som kan varetages på samme eller højere niveau i andet regi, herunder såvel offentligt (universiteterne) som privat. Samtidig bør der arbejdes mod en fokusering af sektorforskningsinstitutionernes aktiviteter ved at indsatsen koncentrerer om videnskabeligt baseret rådgivning af ressortministeriet indenfor fagområder, hvor der ikke er andre aktører, der kan påtage sig opgaven".

ATV argumenterer for en arbejdsdeling, hvor især universiteter står for "den grundlæggende vidensopbygning", mens udviklingsprojekter, udredninger og rådgivning som udgangspunkt bør udbydes i åben konkurrence blandt private firmaer og offentlige vidensinstitutioner.

Men også arbejdsgiverne i Dansk Industri kræver, at der sker en langt skarpere prioritering af den offentlige forskning. DI forventer således, at det igangværende sektorforsknings-tjek vil medføre en betydelig nedskæring i antallet af sektorforskningsinstitutioner.

ATV: Konkurrenceforvridning

ATV påpeger i øvrigt, at den offentlige basisfinansiering til sektorforskningen giver konkurrenceforvridning i forhold til private konsulentfirmaer:

"Det er også uhensigtsmæssigt, at sektorforskningsinstitutioner skal brede sig yderligere udover kommercielle rådgivnings- og udviklingsydelser, der hidtil har været varetaget af kompetente og internationalt anerkendte rådgivende ingeniørfirmaer og konsulentfirmaer ..."

Fiasco for forsknings-fradrag 3
Vil danske firmaer ikke yde, men helst have det offentlige til at betale

TEMA: Sektorforskningen 4-7
Regeringen udsatte lovforslag

Territorialkampe 4
Er det finansloven, sektorforskningen eller universiteterne, som skal betale, når sektorforskere underviser på universitetet

ATV: Lobbyist for konsulent-branchen 6
Akademiet for de Tekniske Videnskaber plejer særinteresser, siger sektorforskningen

Uni-reformen: Bureautisering 8
Sektorforskningen har stærk ledelse, men mere administration og mindre forskning end universiteterne

Af en post.doc.s dagbog 9-11
FORSKERforum følger en ung forskers arbejdsuge

Gymnasireformen 12
- giver mulighed for at skabe mere studiekompetente studerende, vurderer uddannelsesforsker

Deltidsansatte 16
- yder en betydelig arbejdsindsats, som er sammenlignelig med fuldtidsansattes, siger rapport

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Mariann Chriel, Dyr lægeforeningen

Journalist Lise Penter Madsen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum

Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33

Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

22. marts 2003

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Tlf. 39 46 36 00

Jordbrugsakademikernes Forbund
Tlf. 33 21 28 00

Dyr lægeforeningen
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

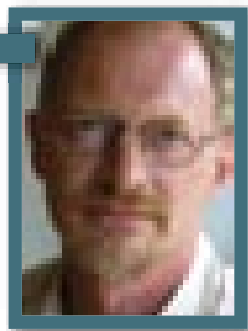
Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af LEIF SØNDERGAARD,
fmd. f. DMs universitetsansatte

Forskningsfrihed - inden for strategiske rammer

Forslaget til ny universitetslov - "Dandy-loven" - vil indføre fundamentale ændringer på de danske universiteter.

Blandt andet fjernes den frie forskning, idet al forskning skal foregå indenfor på forhånd og i udviklingskontrakter defineret "strategisk" forskning. Selv om det er ikke klart ud fra lovforslaget, hvad "strategisk" forskning er, så fremgår det, at det i hvert fald ikke er fri forskning, som er udsprunget fra den enkelte forskers ideer.

I det hele taget vil forskernes indflydelse på den overordnede forskningsplanlægning reduceres, idet kun de akademiske råd kan "udtale sig til rektor om centrale strategiske forskningsområder". Disse råd bliver måske ikke hørt, fordi det er bestyrelsen og ikke rektor, der udarbejder udviklingskontrakterne, hvori de strategiske planer indgår. Der er altså ikke sikret mulighed for at de råd, der gives, indgår i de langsigtede forskningsplaner.

Ude på institutterne er den enkelte forskers muligheder også begrænsede, idet muligheden for at forske frit er fjernet, da al forskning ifølge lovforslaget skal foregå indenfor "universitetets forskningsstrategiske rammer".

Ganske vist står der, at man må forske frit indenfor disse rammer. Men hvis der er definerede rammer, så er det altså ikke fri forskning. For udenforstående kan forskellen måske se ret uskyldig ud, og det kan virke ubetydeligt, om forskningen skal foregå indenfor eller uden for forudbestemte rammer, men det ændrer ganske betydeligt præmisserne for den danske universitetsforskning. Når der i loven står, at der er forudbestemte rammer, så betyder det, at det ikke vil være lovligt for den enkelte forsker at udforske nye områder eller følge spændende og udfordrende sidespor på et forskningsprojekt. Det vil heller ikke være muligt midt i perioden for en udviklingskontrakt at optage forskningsemner, der i udlandet lige pludseligt er blevet interessante eller har vist hidtil ukendte udviklingspotentialer, men som der ikke var tænkt på, da udviklingskontrakterne blev lavet.

Der kan gives mange eksempler på opdagelser eller emner, der overraskende har vist sig at få stor samfundsmæssig betydning, og som ikke ville kunne lade sig gøre under en sådan stram styring, som universitetslovforslaget lægger op til. I 1928 opdagede en ung forsker i England, Alexander Flem-

ming, at nogle svampe, som ved en fejltagelse dukkede op på nogle vækstmedier med bakterier, fik bakterierne til at dø. Hans professor bad ham smide det hele ud, fordi det ikke var meningen, at der skulle være svampe på medierne, men Flemmings forsker-nysgerrighed var vakt, og han undrede sig over fænomenet, studerede det videre og opdagede dermed penicillin.

For få år siden opdagede udenlandske forskere hidtil ukendte muligheder ved anvendelse af menneskeskabte molekulære konstruktioner indenfor mange områder, bl.a. fysik og biomedicin, en teknik, der kollektivt kaldes nanoteknik. Takket være det nuværende åbne system er det lykkedes danske forskere hurtigt at indføre dette forskningsområde på flere danske universiteter, således at vi indenfor nanoteknik på flere områder hører til de førende i verden.

Sådan nye opdagelser og opfølgning på andres forskning er kun muligt i et åbent system baseret på den enkelte forskers nysgerrighed, entusiasme og lyst til bredt at følge med i, hvad der sker i forskningsverdenen. Hvis man stækker forskerens mulighed til kun at måtte forske indenfor på forhånd afgrænsede "strategiske emner", så kvæles den danske universitetsforskning. Entusiasmen forsvinder ligesom lysten til at følge med i andres forskning. Ligeledes fjernes incitamentet for unge forskere til at søge ind på de danske universiteter, hvor lønnen er lavere og forskningsbetingelserne dårligere end i de private forskningsbaserede virksomheder. Lovforslaget kan altså i virkeligheden føre til et fald i mængden og kvaliteten af forskning på danske universiteter.

Universiteter må være åbne for frie forskningsinitiativer fra den enkelte forsker. Derfor må begrænsningen - "indenfor universitetets forskningsstrategiske rammer" - tages ud af lovteksten.

Det er en væsentlig detalje, som imidlertid ikke skal fjerne opmærksomheden fra problemet i lovens topstyrede tankegang. Det er sagt mange gange før, hvilket ikke gør det mindre sandt, at det er ansvarligt, når det faglige selvstyre fratages enhver form for reel magt. Dette kan kun **nødrepareres i loven** ved at de akademiske råd får større beføjelser, ved at de forskersamfundet får større indflydelse i de akademiske råd, og ved at institutlederne vælges.

Fiasko for forsknings-fradrag

Firmaerne er skræmt af bureaukratiet, forklarer DI, som afviser at det reelle problem måske er, at danske firmaer ikke vil betale penge for den offentlige forsknings-support?

Forskerverdenen ville gerne have fat i de 140 ubrugte millioner i videnskabsministerens kasse - men der er også andre trængende i disse tider

Kun 26 mio. ud af en ramme på 166 mio. kroner har danske firmaer søgt efter ordningen, som kunne give særlige skattefradrag på forskning. Regeringen søsatte ordningen sidste år - efter pres fra arbejdsgiverorganisationen Dansk Industri - som en to-årig forsøgsordning. Guleroften bestod i, at investeringer i offentlige forskningsprojekter kunne fratrækkes med 150 procent. Men foreløbig har kun 19 firmaer fået godkendt fradrag for i alt 26 mio. kroner. Og der ligger ikke flere ansøgninger og venter.

DI: Burekratiske hindringer

Forslaget udsprang fra interesseorganisationerne DI og CO-industri, men herfra vil man ikke betegne ordningen som en fiasko.

”Det er rigtigt, at der har været få i forhold til, hvad vi havde håbet på”, svarer **Charlotte Rønhof** fra arbejdsgiverne i Dansk Industri. Hun forklarer de få ansøgere med, at der stadig mangler kendskab til ordningen:

”Men virksomhederne synes også, at ordningen blev lovlig bureaukratisk. Hvis et firma indgår en aftale med en offentlig part, så skal samarbejdet godkendes i Forskningsstyrelsen, før skattemyndighederne vil acceptere fradraget. Det er unødvendigt bureaukratisk, synes nogle”.

Hun afviser, at det forekommer som en bortforklaring:

”Nogle firmaer har også syntes, at de måske ikke fik nok ud af fradraget. De får kun fradrag for den del af pengene, som

de lægger på den offentlige forskningsinstitution, men ikke for deres egen del af forskningen, og de stiller spørgsmålet, hvorvidt de få penge, man får ud af det, er besværet værd”.

Firmaerne vil ikke ud med kontanter?

Ordningen er skruet sådan sammen, at firmaerne får 150 pct. fradrag for de penge, som de direkte betaler til et universitet eller en sektorforskningsinstitution. Det er derfor en nærliggende konklusion på fiaskoen, at danske firmaer forventer offentligt betalt support til deres forskning – og at de ikke vil betale kontanter for den.

Men sådan hænger sagen absolut ikke sammen, siger DIs forskningskonsulent, Charlotte Rønhof: ”Vi kan jo konstatere, at der er mange samarbejdsprojekter mellem private firmaer og universiteternes forskere. Fordi der ikke er så mange firmaer, som har benyttet ordningen, så kan man ikke tolke det sådan, at der ikke er interesse for et større samarbejde mellem virksomheder og den offentlige forskning. Man kan bare konstatere, at denne ordning i hvert fald endnu ikke virker efter hensigten.

Firmaerne deltager altså gerne i samarbejdsprojekter, hvor deres andel foregår i egne laboratorier. *Men firmaerne har tilsyneladende ikke været så villige til at selv at spytte kontanter i et samarbejde - og dermed udløse et skattefradrag. De forventer, at det offentlige betaler for den*

offentlige forskningsdel?

”Her går man helt galt i byen. Faktisk tror jeg såmænd, at der er firmaer, som har betalt penge til fx universitetet uden at bruge fradraget. De har tænkt, at der var for meget bureaukrati knyttet til ordningen, så det bøvle orkede de ikke. De har bare betalt ...”

DI-forslag: Fradragsret for firmaets egne laboratorier

Dansk Industri foreslår nu, at fradragsordningen udvides, så firmaerne får mulighed for ekstra fradragsret på dokumenterede udgifter til forskning i egne laboratorier.

”En løsning er, at firmaerne får et højere fradrag for egne forskningsinvesteringer, eller at man i en mindre dyr model finder en bedre fradragsordning for det offentlig-private samspil”, siger Rønhof. Det forslag blev afvist sidste gang, fordi Skatteministeriet mente, at det var for svært at kontrollere, hvad der er forskning. Det kunne udvikle sig til et hul i skattelovgivning.

”Det er da korrekt, at skatteministeriet var bekymret. Men det kan da løses. Videnskabsministeriet kan slettes som godkendende mellemlid. Og hvad angår dokumentationen for forskning i egne laboratorier, så kunne det fx klares ved en revisorpåtegning.”, siger Rønhof.

Spørgsmålet overvejes netop nu af videnskabsminister Sander.

Territorialkampe

Konference om sektorforskningens samarbejde om undervisning med universiteterne blev domineret af tidens store spørgsmål: Hvem skal nu betale?

- Christiansborg d. 6. febr.

"I praksis nede på gulvet har sektorforskningen et problemløst samarbejde med universiteterne. Men længere oppe i hierarkiet er det mere problematisk; her findes der territorialkampe mellem han- og hun-elefanter ..."

Vicedirektør ved RISØ, **Jon Wulff Petersen**, gav ingen konkrete eksempler på den rivalisering, som præger forholdet mellem sektorforskning og universiteter. Og der var heller ingen, som direkte bad ham vade i det.

SEDIRK-konferencen om "sektorforskningens samarbejde med universiteterne om forskningsbaseret uddannelse" var i det hele taget præget af en vis konfliktskyhed under indtryk af, at alle aktørerne afventer regeringens konkrete udspil på området. Derfor blev de underliggende store spørgsmål kommenteret i meget brede linier.

Arrangørerne – Sektorforskningens direktørkollegium SEDIRK – havde nok håbet, at konferencen skulle fungere som "reklame" for sektorforskningen, fordi det kunne fremgå, at universiteterne har brug for dele af sektorforskningens ekspertise i undervisningen. Men sådan gik det ikke helt, og i stedet måtte arrangørerne gå i forsvarsposition. Afglidningen fremgik tydeligst, da direktør i Fødevarerdirektoratet – og tidligere DTU-rektor – **Hans Peter Jensen** stak fingeren ned i den varme grød: "Hvordan afregnes ydelserne mellem parterne? Hvem skal betale?"

Spørgsmålet henviste såvel til betalingen for den konkrete undervisning som til den mere generelle budgettering mellem de to sektorer. Begge sektorer fattes nemlig penge, og man er klar over, at politiske reformer kan betyde, at der overføres midler fra den ene til den anden.

Universiteterne: Betal os for det nye ...

De mest konfliktsky valgte at henvise til, at netop undervisningsbetaling er et af de spørgsmål, som skal behandles i et igangværende udvalgsarbejde.

Men der var også klare tilkendegivelser. Fra Rektorkollegiet fremførte OU-rektor **Jens Oddershede**, at universitetet stillede tre betingelser for samarbejdet: "1. At ansvaret for undervisningen alene påhviler universitetet. 2. At samarbejdet

omfatter uddannelse på alle niveauer fra bachelorer over kandidater til ph.d.'ere. 3. At pengene enten skal komme fra sektorforskningen, eller der bør tilføres nye midler ..."

Især det sidste krav var besynderligt nok et krav, som kun blev mødt med indirekte modsigelser. Politikeren **Hanne Severinsen** (V) gled af på spørgsmålet ved at sige, at pengeproblemer vil blive løst, når der kom flere studerende ind og dermed højere taksameter-indtægter: "Pengene følger undervisningen. Og det skal ikke være en pengemaskine for universiteterne. Det er således forkert, hvis universiteterne får undervisningen gratis ..."

Formanden for SEDIRK, **Niels Elers Koch**, korrigerede nogle af Oddershedes statistiske oplæg, som viste, at op til 1990 voksede sektorforskningens relative pengeandel i forhold til universiteterne: "Siden 1990 er det altså gået voldsomt den anden vej, hvor sektorforskningen har været udsat for store besparelser – fra 5-40 pct. – så Oddershedes statistik er forældet og misvisende. Og Rektorkollegiets bastante tilbagemelding kommer da noget bag på mig, for vi har indtil nu haft et godt samspil ..."

Og **Bjarne Lundager** fra arbejdsgiverne i Dansk Industri replicerede direkte til universiteterne: "Det er jo ikke ærligt og redeligt, når universiteterne siger, at de vil gå positivt ind i et samarbejde med sektorforskningen, men samtidig erklærer, at de ikke vil være med til at betale ..."

Sektorforskningen: Brug os til det, vi er gode til

Universiteternes krav om, at samarbejdet skal omfatte uddannelse på alle niveauer fra bachelorer til ph.d.'ere blev indirekte modsagt fra sektorforskningen:

"Universiteterne vil gerne have ressourcer fra sektorforskningen. Men der er ingen mening i, at sektor-institutioner bidrager med undervisere i faget 'indledende matematik' på 1. år. Hvis samarbejdet skal være meningsfuldt, skal sektorforskningen bidrage med de særlige kompetencer, som man har oparbejdet, og som universitetet ikke har ...", sagde RISØ-vicedirektør **Jon Wulff Petersen**.

jø

Severinsens bagatel

FAGLIG KOMMENTAR

Den 6. februar var der temamøde på Christiansborg om sektorforskningens samarbejde med universiteterne om forskningsbaseret uddannelse. Sektorforskningsinstitutionerne bidrager, som mange ved, med et betydeligt undervisningsbidrag til uddannelsen af kandidater og ph.d.ere og ikke mindst til forskerrekruteringen, fx post.docs el. forskere (=adjunkter). Sektorforskningsinstitutionerne bidrager både med undervisere, med vejledere for de studerende eller med censorer. Sektorforskningsinstitutionerne har mange ph.d.ere ansat og betaler deres løn delvis via basismidler delvis via fondsmidler el. andre eksterne midler. Uddannelsesbidraget stopper ikke hermed, sektorforskningsinstitutionerne betaler ydermere ph.d.-taxameter-bidrag til universiteterne for at få lov til at bidrage til den forskningsbaserede uddannelse. SEDIRK har opgjort værdien af den leverede undervisning, vejledning og censur til universiteterne til 115 mio. kr. i 2002 (eks. taksameterpenge).

Det er beskæmmende at høre Hanne Severinsen, formand for Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi, bagatellisere sektorforskningsinstitutionernes bidrag til undervisningen som "der kommer ind i mellem en gæsteprofessor fra sektorforskningen og besøger universitetet og ind imellem besøger en ph.d.er også sektorforskningen".

Det virker som om regeringsgrundlaget påvirker Hanne Severinsen til at fornægte virkeligheden, så denne med vold og magt passer til regeringsgrundlaget: "Regeringen ønsker en bedre sammenhæng mellem undervisning, forskning og innovation. Der skal i den forbindelse gennemføres en gennemgribende undersøgelse af sektorforskningens rolle med henblik på at overflytte midler fra sektorforskningen til den fri forskning."

Hanne Severinsens udtalelser fungerer som en mistænkeliggørelse, som gør det legitimt at skære yderligere i sektorforskningen. Det sker tilmed samtidig med, at beslutninger inden for området udskydes – herunder det bebudede lovforslag og de tilførende opgavefastlæggelser

Poulsens spørgsmål

REPLIK

lisering

NIELS ERIK POULSEN, fmd. f. DM's
Forskningsinstitutionsafdeling (afd. 3)

– således at sektoren langsomt udsultes. Men måske er den politiske kalkule bare sådan, at sektorforskningen opfattes som et residual, der skal passes til regeringens "udliciterings-strategi" – jf. ARRIVA - når lovene om universiteter og forskningsrådgivning er bragt på plads?

Virkeligheden er, at sektorforskningen beskæres i basisbevillingerne fra 1,7 Mia.kr. i 2001 til 1,2 Mia.kr. i 2006 iflg. FL03. Nedskæringen i sektorforskningen står i skærende kontrast til, at dens indsats indenfor den forskningsbaserede undervisning skal styrkes, som det hedder i festtalerne. Der bliver færre hoveder, når bevillingerne beskæres. Sektorforskningsinstitutionernes mulighed for at medfinansiere ph.d.ere, postdocs og forskerrekruitering reduceres. Der bliver færre ph.d.ere i fremtiden ved sektorforskningsinstitutionerne. Hvis sektorforskningen skal opfylde de stillede ambitioner og behov, bliver der brug for en øget indsats. Politikerne må derfor melde klart ud i stedet for at bagatelisere, mistænkeliggøre og lurpasse, alt imens sektoren langsomt udsultes.

Severinsen og konferencen gav ingen konkrete bud på det konkrete spørgsmål:

Hvad skal skæres væk, for at undervisnings-bidraget kan blive større: Myndighedsopgaverne? Vidensopbygning til erhvervslivets innovation? Vidensopbygning til de politiske beslutningsprocesser? Formidlingen til offentligheden?

Det er rigtigt at Regeringen ønsker at støtte sammenhængen mellem forskning, uddannelse og innovation i Danmark og at styrke den fri forskning.

Jeg husker ikke om mine ord 6. februar faldt præcis som refereret. Sektorforskningen er jo præget af en uensartet struktur og funktion i dag. Nogle institutioner er meget små, andre store, nogle har en direkte rolle for deres moderministerium, andre en mere indirekte, enkelte bedriver meget grundforskning, andre mest anvendelsesorienteret og specialiseret forskning. Og det koster at opretholde alt for mange særskilte enheder. Samtidig sker den bedste og mest effektive vidensoverførsel via uddannelsen af kandidater og ph.d.'ere, som efterfølgende får ansættelse i "det praktiske liv" – både i den private og den offentlige sektor.

Sektorforskningen har spillet en mere indirekte rolle i kandidat- og ph.d.-uddannelse. – Der er ganske rigtigt et udvidet samarbejde nogle steder, mens det er mere *ad hoc* andre steder. Og kandidatuddannelser indgår ikke i de nuværende love og regler for sektorforskningen.

Det ikke bare naturligt, men også fornuftigt at spørge, hvilket omfang skal sektorforskningen fremover have i Danmark, og hvilke funktioner og opgaver skal den varetage, og kan nogle opgaver varetages i frit udbud?

Jeg kan godt forstå, at det ikke er rart at være del af en sektor, som oplever stagnerende eller faldende bevillinger, men vi har besluttet at udskyde lovforslaget om Sektorforskningen, så det kommer til at blive forhandlet parallelt med de kommende forhandlinger om Finansloven.

Der er som bekendt nedsat en udvalg med repræsentanter fra Rektorkollegiet og Sektorforskningens Direktørkollegium, som i maj skal komme med forslag til regeringen om, hvordan sektorforskningen i øget omfang kan bidrage til de videregående uddannelser.

Jeg vil ikke foregribe udvalgets arbejde og eventuelle anbefalinger, men personligt kunne jeg godt forestille mig, at det blev en del af sektorforskningens arbejdsforpligtelser, at den også skulle bidrage til uddannelser. På nogle områder er sektorforskningsmiljøer langt fremme og i meget tæt kontakt med eksterne brugere i f.eks. erhvervslivet, og her vil det sikkert kunne befrugte adskillige universitetsstudier. Man kunne evt. forestille sig en taxameterordning under den ene eller anden form - selvfølgelig under hensyntagen til, at det er universiteterne, der udsteder bevis for de forskellige grader.

Niels Erik Poulsen spørger: "Hvad skal så skæres fra? Myndighedsopgaver? Vidensopbygning? Formidling?"

Det må afhænge af en konkret vurdering – sektorforskningsinstitutioner er som nævnt meget forskellige – og der er helt givet opgaver, der lige så godt kunne komme i åbent udbud.

Det er vigtigt at offentlige forskningsbevillinger underkastes kvalitetsvurderinger og at de hverken bruges på en måde der er konkurrenceforvridende eller har karakter af direkte erhvervsstøtte

Får vi en bedre integration – (*i nogle tilfælde måske en fusion?*) – mellem universiteter og sektorforskning, bør det da være en vigtig udfordring at bidrage til uddannelsesaktiviteter. Så vil det selvfølgelig være op til de enkelte institutionsledelser at indgå aftaler og foretage en tilrettelæggelse af arbejdet, så det passer ind i institutionernes øvrige opgaver.

Jeg vil gerne understrege at der bliver ikke tale om at SKÆRE NED på forskningen, men muligvis om ændringer i forskningens organisering, - og i hvert fald er det hensigten at styrke den forskningsbaserede undervisning.

Vi skal sikre et stabilt bevillingsniveau, en øget spredning og anvendelse af viden og resultater, samt nogle effektive institutioner, der arbejder sammen i stedet for at opbygge parallelkompetencer og parallelle faciliteter, laboratorier mv. - kort sagt have mest mulig kvalitet for pengene.

Hanne Severinsen (V), fmd. f. Folketingets Videnskabsudvalg

"Direktører i det private erhvervsliv kan ikke forstå, at Danmark har så mange universiteter – ud over de regionalpolitiske begrundelser. Holland har tre gange så mange indbyggere som Danmark og nogenlunde det samme antal universiteter. Og den internationale konkurrence på produkter og viden gør, at danske virksomheder halser bagefter? Og virksomhedslederne har ganske svært ved at forstå, at universiteterne ikke er i stand til at fokusere sin forskningsindsats".

Forskningschef Bjarne
Lundager Jensen, DI

ATV: Lobbyist for konsulent-branchen?

Mens sektorforskningen venter på politikerne, angribes den igen hårdt af Akademiet for de Tekniske Videnskaber

ATV anbefalede i 2001 og nu igen, at mange af sektorforskningsinstitutionernes opgaver skal gives ud i åben konkurrence eller udliciteres. Men synspunktet provokerer sektorforskningen så meget, at de mistænker ATV for at markedsføre særinteresser for konsulent-branchen og ikke generelle samfundsinteresser for det teknisk-naturvidenskabelige område.

Det var direktør Ib Andersens påstand på vegne af SEDIRK (Sektorforsknings Direktørkollegium) i 2001. Dengang foreslog ATV, at rådgivende ingeniører og konsulentfirmaer skulle overtage offentlige rådgivnings- udrednings- og udviklingsopgaver: ”Men ATV dokumenterer ikke, at rådgivende ingeniørfirmaer eller konsulentfirmaer skulle kunne sikre en mere uafhængig og billigere rådgivning af et rekvirerende ministerium end en sektorforskningsinstitution. Man fristes til at tro, at ATV er blevet en ren interesseorganisation for større ingeniør- og konsulentfirmaer. Det er uforståeligt, at et akademi for de tekniske videnskaber foreslår gennemgribende ændringer af det danske forskningssystem uden at analysere de opgaver, der varetages ...”, svarede Ib Andersen dengang.

Nu er ATV ude i samme ærinde, og SEDIRK undrer sig igen: ”De store besparelser, som har ramt sektorforskningen hårdt i løbet af det sidste år, er offentlige besparelser, som indirekte også har ramt konsulentbranchen hårdt. Når ATV således igen argumenterer for udlicitering af sektorforskningen, så skyldes det tilsyneladende, at konsulentmarkedet ligeledes er hårdt ramt”, siger den nuværende **SEDIRK-formand Niels Elers Koch**.

”... en af anbefalingerne, at de offentlige myndigheder i langt højere grad bør åbne de lukkede videnkredsløb og trække på det private erhvervsliv i opbygningen af viden til brug for beslutningsprocesserne.

Med udgangspunkt i denne anbefaling beskrives her, hvilke typer opgaver der tænkes på, hvilke konsekvenser, fordele og ulemper der vil være, og der gives et bud på, hvordan de offentlige myndigheder kan fremme placeringen af videnopgaver i det private erhvervsliv...” (forordet, ATV-rapporten 2003)

ATV: Ikke særinteresser

I henhold til ATV's fundats er man en teknisk lobbyist-organisation, der som grundidé har, at man skal påvirke samfundets beslutningsprocesser på en oplyst og fagligt velfunderet måde.

”Men det slår mig mere og mere, hvordan de rådgivende ingeniører tilsyneladende har sat sig på ATV. Ud fra navnet 'Akademiet' skulle man ikke tro, at de ville være bannerfører for særlige interessegrupper, fx de rådgivende ingeniører. Men præsidiets er i høj grad præget af personer fra det private arbejdsmarked. Hverken universiteterne eller sektorforskningen er markant repræsenteret – og det beklager jeg meget, fordi vi nu endnu en gang er blevet præsenteret for en række udokumenterede partsindlæg, der svækker ATV's troværdighed”, siger SEDIRK-formanden.

Fra ATV afvises det kraftigt, at man skulle varetage særinteresser:

”Det er at mane et spøgelse frem at sige, at ATV-udmeldingen er udtryk for særlige konsulentinteresser! ATV består af en række enkeltpersoner, som er indbudt på deres kvalifikationer og ikke deres organisation. Der sidder altså ikke nogle og hytter deres særlige organisatoriske interesser. Og det er i øvrigt min opgave som direktør at sørge for, at særinteresser ikke blomstrer op ...”, lyder det fra ATV-direktør **Torben Klein**.

6 ud af præsidiets 8 medlemmer kommer den private sektor, 2 har baggrund i universitetsverdenen, og ingen kommer fra sektorforskningen, men det bringer ikke ATV-direktøren ud af fatning: ”Det er da rigtigt, at der er flere privatansatte i præsidiets, men hvis der er en smule overvægt, så ændrer det ikke ved ATV's uafhængighed af særinteresser. Præsidiets varetager ikke særinteresser. Jeg kan ikke forstå, at nogle kan hævde dette, hvis de har læst rapporten ...”

Rapport eller debatoplæg

I 2001 foreslog en ATV-rapport, at sektorforskningsinstitutioner lægges ind under universiteterne, så ressourcerne (dengang 2 mia. kroner) ikke bare bruges på forskning, men også på undervisning. Samtidig lød forslaget, at flere opgaver bør udliciteres, så også private firmaer kunne byde på dem.

Og netop her i slutningen af januar – hvor Videnskabsministeriet simrer på, hvordan sektorforskningsområdet skal struktureres – præsenterer ATV *med timing* en rapport med et lignende indhold.

Det viser sig i øvrigt at være den

samme person – adm. **direktør Peter Lundhus** (Femer Bælt-konsortiet – der har været formand for begge de arbejdsgrupper, som har forfattet 2001 og 2003-rapporterne.

Mens der i 2001 opstod voldsom intern debat i ATV om rapportens status, fordi nogle kaldte det et ATV-synspunkt, mens andre bebrejdede ATV, at det direkte fik betegnelsen ”debatoplæg”.

Men heller ikke det nye dokument kalder sig selv ”et debatoplæg”, og hertil forklarer Torben Klein:

”Det er både en udredning og et debatoplæg. Man kan sagtens lave en udredning som et oplæg til debat. Og det siger sig selv, at når vi sender noget ud, så er det ATV's bud på løsning af et problem. Derfor behøver man ikke direkte kalde det 'et debatoplæg'”.

”Det er uheldigt, at forskning og den forskningsbaserede rådgivning samles i én institution, som organisatorisk er underlagt rekvirenten af rådgivningen, og som modtager en betydelig del af sit finansielle grundlag fra selvsamme rekvirent. Det rummer risiko for, at der opstår tvivl om forskningens troværdighed. Dermed reduceres værdien af såvel forskningen som rådgivningen betydeligt til skade for såvel rekvirent som videninstitution. Igen er lovforslagets tiltag til at skabe større afstand mellem sektorforskningsinstitution og ressortministeriet isoleret set bedre end ingenting, men institutionen vil fortsat være meget afhængig af ministeriet og under indflydelse af vedkommende minister. (ATV's hørings svar vedr. lovudkastet)

ATV: Uafhængighed af ministerierne

Torben Klein har sin forklaring på konflikten:

”Der er som bekendt ikke noget så giftigt som omstruktureringer, og det er da klart, at sektorforskningsinteresser reagerer på ATV-oplægget, som imidlertid ikke skal dramatiseres. Det er hensigten at se på, hvordan opgaverne kan løses optimalt og med højeste kvalitet. Og det gøres efter rapportens vurdering bedst ved at

ATV: Hvor er værdigheden?

I hvis tjeneste rider ATV, spørger man i sektorforskningen ...

vælge mellem flere vidensudbydere i stedet for at være knyttet til en bestemt aftager og udbyder. Man kan groft sagt sige, at hvis sektorforskerne sad i andre organisationer og sammenhænge end i de ministerielt bundne sektorinstitutioner, så ville de få mulighed for at lave et bedre arbejde. Der er for mange bundne mandater i det system, de sidder i ...", forklarer ATV-direktøren og henviser til, at en frigørelse fra de sektorministerielle bindinger er en forudsætning for god og uafhængig forskning.

Men de private konsulentfirmaers uafhængighed er vel også truet af, at man helst skal levere den bestilte vare, for at firmaet kan få kontrakter en anden dag?

"Der vil være – små – konsulentfirmaer, som ikke har nogen moral, ja, men de holder ikke længe. Konsulentfirmaer sælger på troværdighed, og skal de være holdbare, så kan de ikke sådan lade sig 'købe'. Det er da også min erfaring, at hvis firmaet er stort nok, så lader de sig ikke sådan påvirke"

Sektorforskningen: Hvad med akutte myndigheds-beredskab?

Opgaverne skal – siger rapporten - imidlertid ikke flyttes til det private erhvervsliv for virksomhedernes skyld. Det er ikke et mål i sig selv, at opgaven

løses i privat regi. Opgaven skal placeres hos den aktør, hvor løsningen af opgaven er mest hensigtsmæssig for det danske samfund ud fra en samlet vurdering ikke bare af pris og kvalitet, men også af, hvor der skabes mest innovation og innovativt spin off.

Sektorforskningen forklarer bl.a. sin særlige myndighedsrelevans med, at samfundet skal have et akut forskningsbaseret myndigheds-beredskab i forbindelse med fx smitsomme sygdomme eller fødevarer-sikkerhed, og at dette ikke kan klares af private konsulenter. Men den henvisning er ude af proportion, mener ATV-direktøren:

"Det er rigtigt, at Statens Serumlaboratorium i nogen grad har den slags særlige beredskabsopgaver. Men hos alle andre institutioner – inklusive SEDIRK-formand Niels Elers Kochs Skov og Landskab – har det kun i meget begrænset omfang ..."

jø

ATV-rapport: Ny strategi for udførelse af offentlige videnopgaver – innovationsfremme på højt niveau (februar 2003). Se www.atv.dk

At en organisation kalder sig et akademi signalerer en ophøjet uvildighed og Akademiet for de Tekniske Videnskaber burde ikke være en undtagelse. Derfor undres man over lødigheden i ATV's "Ny strategi for udførelse af offentlige videnopgaver". Pjecens sidste eksempel illustrerer at alle kneb gælder, når ATV markedsfører sin idé om at private rådgivere skal overtage opgaver fra sektorforskningen.

ATV bruger et anonymiseret eksempel - som jeg genkender fra GEUS - til mistænkeliggørelse af sektorforskningen. Historien handler om at et privat firmas "rekvirering af et samlet datasæt resulterede i første omgang i en afvisning og opfordring til at rekvirere specifikke datasæt...". "Da virksomheden insisterede på at få datasættet med henvisning til EU-direktivet krævede sektorforskningsinstitutionen ca. 300.000 kr". Dette - anfører ATV - "er dermed en praksis, der hæmmer vidensdeling og innovation".

Men det er langt fra hele sagen: Firmaet henvendte sig december 2002 med et ønske om data. Det "samlede datasæt" var 2 store databaser med knap 5 millioner enkeltanalyser af stoffer i vand. Erfaringen viser at det er vanskeligt at håndtere så enorme datamængder for brugeren og derfor rådgiver GEUS om relevante dataudtræk, så brugeren får sit konkrete behov dækket.

Levering af data fra GEUS' databaser sker ikke i modstrid med EU-direktivet som ATV mere end antyder. EU-direktivet er implementeret i dansk lovgivning i "Lov om aktsindsigt i miljøoplysninger", og bekendtgørelsen (nr. 579 af 27-06-1994) siger om betaling at der "kan opkræves betaling ved fremstilling af kopien, herunder en rimelig andel af driftsomkostninger ved basen". GEUS har i henhold hertil fastsat priser per analyse (listeprisen er 10 øre per analyse). Da GEUS ikke tidligere har fået ønsker om levering af så store mængder af vandanalyser oplyste vi firmaet skriftligt om listeprisen, samt om at hvis alle data fortsat ønskedes kunne prisen reduceres. GEUS hørte derefter ikke mere til den sag.

Med til historien hører også at firmaet i foråret 2002 anmodede GEUS om at deltage i et eksternt finansieret projekt, hvor en række af de pågældende data er blevet anvendt. Dette samarbejde er – modsat hvad ATV fremfører - innovativt og vidensdelende.

At ATV med en halvkvædet vise får fremstillet sektorforskningen som lukkede institutioner, der ikke efterlever lovgivningen og nærmest på mafiavis holder på informationerne kan læseren selv vurdere det rimelige i – jeg finder det uværdigt for et akademi.

Vicedirektør Johnny Fredericia, GEUS

Uni-reform: Bureaukratisering

- og lavere produktivitet, forudser rapport, som sammenligner universiteterne og sektorforskningen. Og sektorinstitutionernes stærke ledelse fører ikke til højere produktivitet – tværtimod

Regeringen og Socialdemokraterne bag universitetsreformen har intet holdepunkt for at tro, at en topstyret ledelsesstruktur vil føre til bedre og mere forskning – måske tværtimod. Der er ingen direkte sammenhæng mellem ledelsesformer og god forskning. Det er konklusionen på en sammenligning mellem universiteter og sektorforsknings-institutionerne, hvor de sidste netop er kendetegnet ved en ledelsesstruktur, som man nu vil indføre på alle landets universiteter.

Og sektorforskningen taber i sammenligningen, når det gælder både omkostningerne til ledelse og administration, og når det gælder forskningsproduktiviteten.

Universitetsreformen er løst funderet på tvivlsomme henvisninger til forholdene og erfaringerne i andre europæiske lande, siger **prof. Jørgen Grønnegård Christensen** med baggrund i rapporten: ”Reformen medfører sikkert, at ressourcerne til administration og ledelse bliver forøget UDEN at der er nogen sikkerhed for, at det øger det samlede forskningsomfang. Erfaringer fra såvel universiteter som sektorforskningsinstitutioner siger nærmere, at mere og dyrere ledelse har en tendens til at reducere forskningsproduktiviteten ...”

Politikerne forstår ikke forskningens interne processer

Rapportens konklusion argumenterer ikke imod sektorforskning som sådan, men imod indførelse af sektorforskningens struktur og vilkår på universiteterne.

Politikerne har ikke forklaret, hvorfor universitetsreformen er nødvendig: ”Der er heller ikke fremlagt analyser, der understøtter kravet om en reform. Vores rapport viser, at reformatorerne ikke helt har forstået, hvad der driver værket på universiteter – og forskningsinstitutioner - i dag. Sammenligningen mellem universiteter og sektorforskning demonstrerer, at politikernes radikale ledelsesreform ikke nødvendigvis påvirker det, som politikerne gerne vil påvirke: Effektivitet, kvalitet osv. For at forstå, hvordan en moderne forskningsinstitution fungerer skal man nemlig forstå institutionernes interne processer, som ikke bare fungerer som et privat aktieselskab”, forklarer Grønnegård, som sammen med Thomas Pallesen har lavet rapporten.

Bureaukratisering med perverse incitament

I dag bygger ledelsen og administrationen på de fastansatte lærere, hvis hoved-

opgave er undervisning og forskning. Med den nye struktur bliver det anderledes. Reformen ligger i forlængelsen af den måde, ”man tænker på i styrings- og kontrolmiljøet i centraladministrationen”, fx i Rigsrevisionen. Forskningsledelse bliver gjort til en selvstændig funktion, og struktur, som ledelse skal fungere indenfor, kommer i høj grad til at ligne private selskabers eller ministerielle styrelser. Deri ligger en professionalisering af ledelsesfunktionerne, og en nærliggende konsekvens er opbygningen af administrative stabe, der kan levere beslutningsstøtte til ledelsen.

Professoren – der er en aktiv kronikør og debattør – konstaterer, at politikernes reform-krav ikke er underbygget og at de kan få nogle højst uhensigtsmæssige konsekvenser.

”Den nye ledelsesstruktur vil med stor sandsynlighed føre til bureaukratisering af ledelse og administration, fordi der skabes nogle strukturer og procedurekrav. Der skal altså opbygges et større administrativt apparat, som vil koste penge – og de penge skal alt andet lige tages fra undervisningen og forskningen”, siger Grønnegård, der gerne udtrykker sin skepsis endnu skarper: ”Et sådant styrelsessystem lægger op til hierarkiske strukturer og procedurekrav med planer og evalueringer m.m. Det kan meget vel betyde, at man i styringsmæssig iver skaber skæve og perverse incitament, der ikke harmonerer med værdierne på universiteter. Man gør velfungerende miljøer mindre velfungerende. Det kan føre til, at de ansatte i langt højere grad indretter sig på en *lønmodtagerkultur*, hvor man stempler sig ind om morgenen og stempler ud om eftermiddagen. Og på den måde kan man altså ikke drive universiteter ...”

Dyrere administration i sektorforskningen

Omkostningsprocenten for univer-

siteterne er ca. 8 pct. mens den for sektorinstitutionerne er 10-11 pct. Og til universiteternes ledelses- og administrationsudgifter hører tilmed de penge, som bruges på den komplicerede undervisningsplanlægning. ”Det betyder, at tallene undervurderer i betydeligt omfang, hvor meget højere den administrative effektivitet er på de institutioner, der styres og ledes i universitetslovens regi ...”, konstaterer rapporten.

Der er dog stor variation mellem sektorinstitutionerne. Her svinger administrationsprocenten i intervallet 6-20 pct. og det er høj grad på de små institutioner, at administrationen relativt koster meget.

Men rapportens tal er dog ikke klart sammenlignelige, indvender **SEDIRK-formand Niels Elers Koch** over for FORSKERforum, for universitetstallene er baseret på skøn fra institutlederne, mens omkostningerne klarere kan udtrages af sektorinstitutiones regnskaber.

Dette ændrer dog ikke væsentligt på rapportens foreløbige konklusion er, at universiteternes administrative og ledelsesmæssige effektivitet er klart højere end sektorinstitutionernes. Man kan forestille sig, at nogle af institutionerne har udviklet en kultur som afspejler den tilknyttede ministerie-administration. Der er selvstændige stabe, der tager sig af administrative opgaver med en hierarkisk differentiering, og ledere hvis professionalisme understreges af, at de er fuldtids-administratorer, siger rapporten.

Omvendt har man på universiteterne en struktur, som er præget af, at administration og ledelse er ”et nødvendigt onde”, som er forudsætningen for at løse de daglige opgaver med undervisning og forskning.

Bedre forskningsproduktivitet på universitetet

En krone til universiteterne giver mere forskning (=flere publikationer = højere indeksværdi) end en tilsvarende krone til sektorforskningen, siger rapporten.

Det er en kompliceret sammenligning, fordi de to sektorer har forskellige opgaver ud over forskningen. Universitetslærerne skal også undervise, mens sektorforskerne først og fremmest skriver rapporter, som har en (ekstern) rekvirent. Men i sammenligningen udligner disse opgaver hinanden, når *universitetslærerne underviser og sektorforskningen løser myndigheds-opgaver*.

For at kunne gennemføre en direkte sammenligning har Grønnegård og Pallesen taget udgangspunkt den videnskabelige produktion. For at stille sektor-

9. april 2003

- afrunder Folketingets Videnskabsudvalg sin behandling af Dandy-loven ...

Følg udvalgets behandling af spørgsmål og svar vedr. universitetsreformen: www.ft.dk/?/samling/20021/MENU/00000002.htm

Politikerne flytter helligdomme - uden at argumentere hvorfor ...

forskningen så gunstigt som muligt, har man taget udgangspunkt i SEDIRKs (Sektorforskningens Direktørkollegiums) egen kategorisering af artikler, bøger, rapporter samt brugerrettede formidlingsaktiviteter. Bøger indgår således med en høj indeksevægtning osv. Men der korrigeres for skævheder i publikations-traditioner, så rapporten mener at tage hensyn til sektorforsknings-bidragenes typiske præg af anden type videnskabelige publikationer i vægtningen.

Uanset hvilke kombination af vægte, der anvendes, konkluderer rapporten, at sektorforskningsinstitutionerne samlet set er mindre forskningsproduktive end universiteterne.

Grønnegård Christensen

& Pallelsen: "Ledelse og administration på universiteter og forskningsinstitutioner" (Statskundskab, Aarhus Universitet, januar 2003)

Grønnegård Christensen &

Pallelsen: "Flere penge for mindre forskning" (kronik i Politiken 24. Januar 2003)

Kan Sander læse?

Videnskabsministeren gør debatoplæg fra EU til en rapport, som blåstempler den danske universitetsreform ...

Det sker efter, at EU-Kommissionen nu for første gang i et årti offentliggør en såkaldt meddelelse om betydningen af de europæiske universiteter i en stadig mere globaliseret vidensøkonomi.

Kommissionen understøtter principperne bag den ny universitetsreform, som i øjeblikket forhandles i Folketinget. Det påstår i hvert fald videnskabsminister Helge Sander i en pressemeddelelse:

"Jeg er glad for, at EU-Kommissionen nu giver den danske universitetslov det blå stempel. Kommissionens nye papir viser klart, at det ikke kun er i Danmark, at der arbejdes på at fremtidssikre universiteterne".

Han henviser til EU-kommissionens offentliggørelse af en rapport om betydningen af de europæiske universiteter i en stadig mere globaliseret vidensøkonomi. Sander mener, at rapporten konkluderer, at samfundet skal have større medindflydelse på at lede universiteterne, og at universiteterne forpligtes til en langt mere dynamisk overførsel af viden samt efteruddannelse. Alt dette er netop intentionen bag den ny universitetsreform, siger videnskabsminister Helge Sander.

Kan ministeren læse?

Men ministeren misbruger oplægget, som I virkeligheden er et debatoplæg eller en "indkaldelse", siger **fællestillidsmand Henrik Prebensen** fra KU-humaniora.

"Man må spørge, om 'Videnskabsministeren' ikke kan læse (engelsk?), eftersom han åbenbart opfatter et debatoplæg ("*This Communication seeks to start a debate on the role of Universities within the knowledge society and economy in Europe and on the conditions under which they will be able to effectively play that role.*") som "en Rapport fra EU-Kommissionen, "understøtter universitetsreform" og betegner det som et "blåt stempel" på regeringens universitetslovsforslag - som i øvrigt slet ikke er omtalt i oplægget.

Indkaldelse eller debatoplæg

Der er tale om en indkaldelse eller et "debatoplæg", siger Prebensen og citerer:

"*The Commission calls upon all players concerned to make known their comments, suggestions and points of view on the various aspects addressed by this Communication*" (indkaldelsen)

jo

En uge i en ung forskers liv

Alderspuklen på Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU, er ved at være barberet ned, og der bliver plads til yngre forskere. Måske er 37-årige Christian Holmberg en af de projektansatte forskere, som dekan Henrik Jeppesen håber er 'dumme' nok til at blive hængende i det kraftigt beskårede forskningsmiljø på universitetet.

FORSKERforum beskriver en uge i Christian Holmbergs forskerliv

Københavns Universitets Genetiske Afdeling, Molekylærbiologisk Institut på Øster Farimagsgade: 70'er brunt, indelukket og nedslidt. Når man bare er gæst, forekommer stedet paradoksalt nok nærmest charmerende. Her oser af mange års fordybet forskning, og verden uden for kan slet ikke trænge ind langs de overfyldte smalle gange eller komme omkring de overlæssede hylder og laboratorieborde, hvor alle overflader er dækket af stabler af petriskåle, rækker af reagensglas, kolber osv. **Post.doc. Christian Holmberg** holder til på et kontor, der ikke er meget større end 2x3 kvadratmeter, og man må prise sig lykkelig for, at der er noget, der hedder bærbare pc'er. Her står fem af slagsen, og der ville ganske enkelt ikke være plads til store stationære. En tredjedel af gulvarealet er skjult af borde, og pladsen imellem dem er så minimal, at det kræver en vis evne for kropsmanøvrering at bugsere sig hen til den bageste kontorplads.

Det bliver formentlig anderledes lyst, åbent og venligt, når afdelingen kommer til at bo i hus med det nye store BRIC-center (*Biotech Research and Innovation Center*) på Tagensvej, men umiddelbart synes den nuværende residents' tarvelige forfatning ikke at genere Christian Holmberg.

"Jeg véd dog, at de specialestuderende finder stedet *for trashy*," siger han.

For Christian Holmberg selv er det mere afgørende, hvordan gærkolonierne i petriskålene opfører sig.

Han er 37 år og er lidt ved en tilfældighed blevet forsker inden for den molekylærbiologiske genetik i relation til cancercellers udvikling. Uanset at hans ekspertise og forskningsområde formentlig kunne indbringe ham en klækkelig månedsløn i medicinindustrien, knokler han på med tidsbegrænsede projektansættelser i universitetsmiljøet. Arbejdsugerne tæller i omegnen af 50 timer, og der er ikke noget, der hedder overarbejdsbetaling eller kompensation i form af fridage.

"En gang imellem tænker jeg da, at jeg arbejder alt for meget. Især når jeg har siddet her til kl. 22 og et eksperiment, der har stået på i 20 timer, går i vasken og jeg må begynde forfra. Den slags sker hele tiden, og det er lige frustrerende hver gang. I de situationer tænker jeg da: 'hvorfor er jeg ikke bare gået hjem for længst',” siger han.

Se næste side...

”Fjorten dage pr. eksperiment – hvis der da ikke sker fejl undervejs...”

En post.doc.'s dagbog

Mandag den 10. februar:

- 8.30: Møde og gjorde klar til dagen. En dag i Christian Holmbergs arbejdsliv består for tiden mest af eksperimenter. Andre perioder skal data behandles og omsættes til videnskabelige artikler, og der går også tid med at søge forskningsmidler. Han har siden april 2002 været ansat som forskningsadjunkt hos professor Olaf Nielsen. De forventer, at deres aktuelle forskningsprojekt kommer så langt i løbet af de næste par måneder, at deres arbejde snart kommer til at stå i artikel-skriveriets tegn. Men endnu et stykke tid er der en række eksperimenter, der skal udføres.

Han ser frem til en typisk arbejdsuge, som den har set ud den seneste måned.

- 9.00: Viste en ny specialestuderende til rette i laboratoriet og hjalp hende med at finde relevant litteratur. Specialestuderende er de eneste studerende, Christian Holmberg har med at gøre. Hans stilling er finansieret af en bevilling fra Kræftens Bekæmpelse, og han har derfor ikke undervisningsforpligtelse.

”Men det ville jeg ikke have noget imod. Jeg tror, jeg ville have det lige som de fastansatte forskere. De er under stort tidspres men de kan godt lide at undervise og have kontakten med de studerende. Det giver nye inputs,” siger han.

Han har ikke noget imod at vejlede specialestuderende, selvom det tager tid fra forskningen?

”Jeg kunne ikke drømme om at lade være, og desuden oplever jeg det ikke, som om der går tid fra mit eget. Tværtimod er det en hjælp for vores forskningsprojekt, at vi får tilknyttet specialestuderende. Det er ekstra hænder”.

Mærker han misundelse, fordi han kan forske på fuldtid og ikke skal undervise?

”Nej, det har jeg aldrig tænkt over. Og som sagt underviser jeg også specialestuderende.”

- 14.00: Han går i gang med sine egne eksperimenter. Har travlt med - meget bredt fortalt - at isolere nogle proteiner fra gærceller. I slutningen af februar skal han transportere dem til en samarbejdspartner på en forskningsinstitution i Sussex, England, hvor man har et sofistikeret udstyr, der kan oprense proteinerne og identificere dem ved hjælp af massespektroskopi.

Det ville selvfølgelig være nemmere, hvis Københavns Universitet selv havde det dyre udstyr. På den anden side er det

en fordel at have en samarbejdspartner uden for murene. Det giver frugtbar videnuveksling. ”Og denne samarbejdspartner er særlig interessant, fordi han har forsket mange år i DNA-repair, som netop er det, vores projekt handler om”.

- 19.30: Går hjem.

Tirsdag den 11. februar:

- 8.30: Møder og gør klar til dagens eksperimenter. Når ikke meget andet end at lave forsøg. Projektet får ansat en laborant pr. 1. marts, men hidtil har der ikke været penge til den ’luksus’, så forskerne har selv måttet bruge tid på laborantarbejdet.

”Jeg burde også læse en masse videnskabelige artikler, men jeg når det sjældent.”

Mens biologien arbejder i petriskålene, i centrifugen eller i kolberne - alt efter hvad eksperimentet går ud på - bruger han minutterne på at søge litteratur, printer ud og nærer fromme drømme om enten at få en time i løbet af dagen eller at få læst artiklerne hjemme om aftenen.

”Det bliver aldrig til mere end en enkelt artikel og nogle abstracts.”

- 22.00: Det forsøg, han igangsatte om mandagen, slår fejl. Noget er gået galt. Han går hjem.

Onsdag den 12. februar:

- 8.30: Gør klar til at begynde forfra.

- 13.00: Det ugentlige møde i ”spaltetegær-gruppen”. Olaf Nielsen, Christian Holmberg, lektor Geneviève Thon og specialestuderende Ivan Bauman, Camilla Büchner, Klavs Hansen og Pernille Pedersen er til stede. De diskuterer hvad de hver især er i færd med, og hvordan det går.

- 15.00: Fortsætter eksperimentet.

- 22.00: Går hjem.

Torsdag den 13. februar:

- 8.30: Møder og fortsætter med forsøgene resten af dagen.

- 20.00: Går hjem.

Fredag den 14. februar:

- 10.00: Møder og fortsætter med forsøgene resten af dagen.

- 18.00: Går hjem.

Lørdag den 15. februar:

Runder laboratoriet en enkelt time.

Karriere på uni eller i det private

Ugens arbejdstimer løber op i 58½ timer:

”Det er ellers ikke noget, jeg går og holder regnskab med. Det er kun pga. interviewet, at jeg har kigget efter hvor meget, jeg har arbejdet. En typisk arbejdsuge vil jeg tro er lidt kortere. Mellem 45 og 50 timer”.

Hvorfor orker han universitetet og usikkerheden omkring ansættelsen?

”Jeg har altid fornemmet, at jeg passer bedst ind i grundforskningsmiljøet. Her har du en relativ stor frihed i valg af projekter. Du bestemmer selv - så længe der er penge altså. Jeg kan godt lide, at jeg kan være nysgerrig uden at skulle tjene penge eller løse sygdomsproblemer. Men jeg ville da ikke have noget imod at gøre en opdagelse, der kan anvendes direkte. Mange af de største opdagelser er jo gjort i grundforskningen - nærmest ved tilfældigheder.”

Han er så meget grundforskningsmand, at han slet ikke kigger på stillingsannoncer fra industrien. Men hvis industrien omvendt - hvilket han mener er helt utopisk - henvendte sig til ham, ville han ikke bare afvise, men høre, hvad de kunne tilbyde. ”Få gange har jeg tænkt, at jeg måske skulle overveje industrien. Her på universitetet sidder jeg jo løst i stolen, og pengene er bedre i industrien”.

”Mine forbehold over for industrien er måske fjollede, for dér kan man sikkert også få lov til at være nysgerrig. Det er muligvis en akademisk ambition, der holder mig tilbage. Det lyder lidt højtideligt, men jeg tror, jeg ville ærgre mig over at svigte mine idealer”.

Når det er sagt, så kunne han bestemt godt ønske sig, at der var flere ressourcer at gøre godt med på universitetet: ”Vi mærker tydeligt de voldsomme nedskæringer. Stemningen er ved at blive lidt bedre nu, hvor vi også kan se frem til at skulle dele bygning med BRIC, men da de første store nedskæringer ramte fakultetet, var det hårdt. Instituttet her gik fra ca. 48 medarbejdere ned til 35.”

Rivalisering mellem unge og ældre

Har det givet surhed over for de ældre VIP'er?

”Mange af de yngre forskere, som var blevet kørt i stilling til faste job, følte sig snydt, og man talte om nul-forskere, der spærrede for de yngre. Men jeg synes, man skal passe på med begrebet nul-forskere. Der ligger en stor arbejdsbyrde i at undervise, og endelig er der også mange, der tager det alvorligt at formidle

lige faser pr. eksperiment.

”Hvis der altså ikke sker fejl undervejs”.

”Når man arbejder med transgene mus, går der mindst to år, før man har svaret. Men her får vi svar allerede efter 14 dage. Det er faktisk fantastisk.”

lpm

mere populært. Det er unfair kun at gøre forskeres indsats op i videnskabelige publikationer.”

Betyder det ekstra pres, at du er projektansat og har en tidsbegrænset periode til at opnå resultater i? Og hvis du var fastansat, ville du så overhovedet have mulighed for at tilrettelægge din forskning, så du ikke først kom hjem kl. 22.00?

”Muligvis til en vis grad. Men man kan jo ikke bare beordre gærceller til kun at arbejde om dagen. Det vil aldrig være muligt helt at undgå at arbejde uden for normal arbejdstid.”

Ville han blive en bedre forsker, hvis han havde flere ressourcer?

”Jeg ved ikke, om jeg personligt ville blive bedre, men jo flere forskere, der er råd til at tilknytte et forskningsområde, desto mere kan man selvfølgelig opnå. Manglende midler til at indføre de seneste teknologiske landvindinger er også et problem, der gør, at vi nemt sakker bagud i forhold til ”konkurrenter” i udlandet.”

Løse ansættelser

Christian Holmbergs vej ind på den molekylærbiologiske genetik begyndte med en efter eget udsagn meget studentikos og højtravende idé om at forstå bevidsthed biokemisk.

Efter gymnasiet søgte han ind på biokemi og havde filosofi som sin anden prioritet. Det blev biokemien, og det er han glad for.

”Fordi der også er håndværk i det, noget mekanisk. Det giver en god afveksling.”

I sit speciale arbejdede han med transgene mus, eller snarere med overudtryk af onkogene (kræftgener) i mus: ”Jeg ville gerne arbejde med hele organismen i modsætning til det, jeg gør i dag. Jeg syntes, dengang som nu, at det er fascinerende, at man kan modificere hele organismer, altså eksempelvis pattedyr som mus.”

Han tilbragte bl.a. otte måneder på forskningscentret European Institute of Oncology i Milano hos Kristian Helin, der netop er blevet udpeget til direktør for BRIC. I Milano ledede Kristian Helin et laboratorium, hvor man forskede i forståelsen af de molekylære mekanismer, der regulerer cellecyklus og i at identificere de gener, som medvirker til udviklingen af cancer.

I 1995 blev Christian Holmberg kandidat. Herefter fik han et ph.d.-stipendium, hvor han fortsatte sit projekt med de transgene mus. Desuden brugte han tid på et cellekultur projekt, hvor han identificerede target-gener for en såkaldt transkriptionsfaktor E2F, som også er et onkogen. Han nåede ikke at blive færdig, mens der stadig var penge i ph.d.-kassen, så sideløbende med at han afsluttede sit ph.d.-studium, tjente han penge som forskningsassistent for en seniorforsker hos Kræftens Bekæmpelse. Han forsvarede sin ph.d.-afhandling sommeren 2000, og fortsatte arbejdet i Kræftens Bekæmpelse.

Da det forskningsprojekt nærmede sig afslutningen, forhørte han sig hos Olaf Nielsen på sin gamle afdeling på universitetet, om han kunne tilbyde ham noget. Det kunne han - men først et år senere. Og i april 2002 begyndte han i sin nuværende 2½ årige projektansættelse.

Også her er hans forskning relateret til cancer. Nu arbejder han bare ikke mere med hele organismer men er helt nede i detaljerne med celledeling: ”Jeg har oplevet en langsomt snigende lyst til mere simple opgaver, hvor genomet ikke er så komplekst. Det giver mere kontrollerede faser med mere direkte spørgsmål og hurtigere svar. Desuden er svarene mere troværdige, fordi organismene er så simple, at der ikke er så mange andre muligheder.”

I det aktuelle forskningsprojekt tager det ca. 14 dage at komme gennem samt-

Forskningsprojektet går ud på at undersøge, hvordan fraværet af et bestemt protein, Ddb1, fører til en forøget hastighed af mutationer af gener. Proteinet er associeret med overfølsomhed for bl.a. UV-lys og for en alvorlig hudcancer. Olaf Nielsen og Christian Holmberg har en hypotese om efter hvilken model mutationerne sker, og det er den, de forsøger at påvise. De har allerede vist, at de bagvedliggende biologiske processer er forskellige fra dem, der sker ved mutationer i beslægtede cancertyper. Hvis de med deres eksperimenter kan påvise, at de har ret i den model, de har udtænkt, har de gjort en ny opdagelse. For at eftervise modellen er de nødt til at lave en lang række forsøg hvor de først konstruerer DNA på en måde, så de kan identificere, hvilke komplekser Ddb1-proteinet indgår i. Herefter skal gærceller transformeres med DNA-konstruktionerne. Siden skal de renstriges med henblik på at få nogle enkeltkolonier at arbejde med. Dernæst skal enkeltkolonier gro op i et flydende medie, hvorefter man kan ekstrahere DNA og total protein. Endelig skal der foretages en række tests. Hver enkelt fase varer mellem to og fire dage, og det er sådan, Christian Holmberg har tilbragt sin arbejdstid den seneste måned.

Forskning light i gymnasiet

Regeringens udspil til ny gymnasireform giver mulighed for at skabe mere studiekompetente studerende, mener uddannelsesforsker

Universiteterne jamrer!

Ifølge et forskningsprojekt fra sidste år, vurderer underviserne, at 25 procent af de universitetsstuderende er for drligt fagligt funderede. Den procentdel er der nu, med regeringens udspil til en ny gymnasireform, givet mulighed for at reducere, mener uddannelsesforsker Steen Beck, Dansk Institut for Gymnasiepædagogik, Syddansk Universitet. Udspillet giver mulighed for at skabe et gymnasium, der tilskynder eleverne at anvende en undersøgende tilgang til de emner og discipliner, de beskæftiger sig med.

”Man kan nærmest kalde det en forskning light tilgang,” siger Steen Beck, der sammen med studerende Birgitte Gottlieb stod bag ovennævnte forskningsprojekt, som handlede om studiekompetencer som brobygning mellem det almene gymnasium og universiteterne.

Tilbage til gamle gren-gymnasium

Den foreslåede gymnasiestruktur minder på nogle punkter om det gamle gren-gymnasium, som blev afskaffet i 1988 af daværende undervisningsminister Bertel Haarder til fordel for valgfagsgymnasiet af i dag. Bertel Haarder ønskede at individualisere gymnasiet og gav eleverne mulighed for selv at bestemme, hvilke tilvalgsfag de ønskede på hhv. mellem- og højniveau. Det har imidlertid vist sig at føre til mange ulogiske valg. Ulogiske i forhold til at fremme elevernes studiekompetencer til de videregående uddannelser. I den nye reform, der forventes at træde i kraft 2005, lægges op til, at eleverne, ligesom de gjorde i gren-gymnasiet, skal vælge studieretning eller fagpakker.

”Det vil kunne medføre, at der kommer et samspil højniveaufagene imellem, og mellem højniveaufagene og fællesfagene, fordi de samme elever og de samme lærere vil være sammen om det hele,” siger Steen Beck.

Studieretningstanken betyder også, at eleverne skal vælge til og fra mere målbevidst end i dag.

”Eleverne skal tone deres uddannelse mere i retning af fagkombinationer, som vil gøre dem bedre til nogle fag, som de kan fortsætte med på universitetet. Og de skal selvfølgelig hjælpes med at lave logiske studieretningsvalg, så det er nogle bestemte fag, der kommer i samspil med hinanden. F.eks. matematik/fysik/kemi eller biologi/samfundsfag eller græsk/latin/oldtidskundskab,” siger Steen Beck.

”Det gymnasium, vi er i gang med at udvikle nu, vil kræve mere af eleverne. Det vil kræve, at eleverne tager nogle

valg på en mere systematisk måde, og det vil kræve, at de undervejs fra 1. til 3.g kommer til at kunne mere og mere selv. Klasseundervisningen vil i fortsat højere grad blive afløst af, at de selv skal ud og lave rapporter og i længere perioder arbejde selvstændigt. De kommer til at blive trænet i studieformer, der minder mere om det, man har på universitetet.”

Omvendt er det vigtigt, at universiteterne følger med i, hvad der sker i gymnasiet.

”Ellers kommer de aldrig til at kunne se det, som studenterne kan, og så kan de jo blive ved med at jamre. I fremtiden får universiteterne nogle studerende, som er blevet udsat for meget varierede undervisningsformer, og dem skal universiteterne kunne tage op og bygge videre på.”

Et halvt års grundforløb er for lidt

I udspillets nuværende form foreslås en struktur med et halvt års grundforløb, der er ens for alle elever, og hvor de vil blive introduceret til en række gennemgående basisfag: Dansk, engelsk, fysik, matematik, yderligere et fremmedsprog og idræt. Desuden vil eleverne blive præsenteret for nogle temaer, hvor studieretningsfag i forskellige kombinationer viser, hvad de kan.

Men et halvt års grundforløb er alt for lidt, mener Steen Beck og med ham også mange andre. F.eks. Akademiet for de Tekniske Videnskaber, ATV, der i sin rapport ”*Det nye gymnasium: Løft med naturvidenskaben*” skriver: ”Det er vigtigt, at grundforløbet varer et helt skoleår. Varet det kun et halvt år, vil det reelt betyde, at fagpakkevalget skal ligge så tidligt af hensyn til skemaoplægningen, at en faglig sammenhæng i grundforløbet reelt bliver umulig.”

Og Steen Beck siger:

”Når vi vil presse eleverne – og jeg synes, det er ok, at vi presser dem - til at tage et skæbnsvangert valg, som kan få en vis betydning for deres fremtid, så skal de også have ro til at orientere sig. Vi ved jo godt, hvordan det er at begynde som ny 1.g'er. Man skal lære nye kammerater at kende og en ny uddannelseskultur. Det virker simpelthen som et rent overload, hvis de i tilgift skal kunne tage stilling til en fagpakke i løbet af kun af et halvt år. Selve storstrukturen er fin, men man bør give dem et helt år på grundforløbet.”

Almen dannelse som humaniora eller naturvidenskab

Det er et vigtigt mål med reformen, at de naturvidenskabelige fag styrkes. Og argumenterne for at styrke naturvidenskaben

er gode, mener Steen Beck:

”Det handler bl.a. om *konkurrenceevnen*. Vi har jo en regering, der lytter meget til, hvad Dansk Industri og dansk erhvervsliv siger, og de siger, at arbejdsmarkedet har brug for flere, der er gode til naturvidenskab. Et andet argument, som man også hæfter ved i udspillet, er, at det almene gymnasium har haft det med entydigt at definere almen dannelse som humaniora. Hvis man vidste noget om søjler fra antikken, var man alment dannet. Nu er der nogle sympatiske stemmer, der taler for, at vi skal have et bredere dannelsesbegreb, og at naturvidenskabelig dannelse er vigtig. Det er det ikke mindst i et demokratiperspektiv. Man kan jo stort set ikke vide noget om noget som helst uden at have en naturvidenskabelig dannelse,” siger Steen Beck.

”I fremtiden får universiteterne nogle studerende, som er blevet udsat for meget varierede undervisningsformer, og dem skal universiteterne kunne tage op og bygge videre på.”

Det er netop i forsøget på at styrke naturvidenskaben, at man vil nedlægge den matematiske og sproglige linie.

”Man vil tvinge de tidligere sproglige til at møde naturvidenskaben fra dag ét. Alle elever skal udsættes for nogle naturvidenskabelige temaer, som gerne skulle være så inspirerende, at flere vil vælge at gå videre ad den vej. Man kommer formentlig til at tilbyde både rene naturvidenskabelige studieretninger og studieretninger, hvor man blander hård og blød naturvidenskab med samfundsvidenskab. Dvs. at man vil forsøge sig med nye krydsninger, som universiteterne jo også interesserer sig meget for i øjeblikket. Det lønlige håb er, at nogle af dem, der interesserer sig for naturvidenskab men aldrig ville vælge den rene form, fordi de også interesserer sig for mange andre ting, alligevel vil vælge at gå den vej.”

Motivation for naturfag

”Problemet er bare, at løbet ER kørt for mange mennesker, mig selv inklusive, men jeg indrømme. Jeg stod på et meget tidligt tidspunkt af i forhold til matematisk intelligens,” siger Steen Beck.

”Det store spørgsmål bliver derfor, om den nye struktur i højere udstrækning vil kunne motivere eleverne til at vælge naturvidenskab. Erfaringerne med naturfag på sproglig linie er jo ikke specielt gode.”

Det er netop de dårlige erfaringer, der har fået mange gymnasielærere til at råbe vagt i gevær over den nye struktur, og for nylig var også Dansk Industri ude med en bekymring om, hvorvidt man kan vise de naturvidenskabelige fag på en tilstrækkelig spændende måde i introforløbet.

Står det til Steen Beck, skal man dog passe på med, at grundforløbet ikke blot bliver en omgang fagenes glasur, men at eleverne får et reelt billede af fagenes essens: ”Jeg kan godt frygte, at den almene studieforberedelse kommer til at fokusere for meget på at ’sælge’ fagkombinationerne, så de udelukkende præsenteres i form af spændende emner og temaer. Fag er jo først og fremmest skarpslebne metoder og analytiske tilgange, og man kan komme til at sælge en forkert vare ved at lave fancy emner om f.eks. astronomi. Man kan få alt til at se spændende ud på 14 dage. Man skal være opmærksom på at præsentere fagene i en form, som gør, at eleverne oplever, hvad de reelt indeholder. Hvis det ikke lykkes, er det snyd og humbug.”

Konservative faglærere

Fraværet af fag som f.eks. biologi og kemi på grundforløbet får nogle – ikke alle – af gymnasiets naturvidenskabelige faglærere til at gøre modstand mod reformen. De modstridende holdninger afspejles af følgende citater fra en nylig afholdt konference, hvor ATV præsenterede sin rapport om sit bud på det nye gymnasium. ATV støtter regeringsudspillet forslag til fag p grundforløbet, og det medførte følgende kommentar fra **Hanne Busk, Frederiksberg Gymnasium og Kemilærerforeningen**: ”Jeg og mange

andre gymnasielærere forstår ikke, hvorfor vi skal forlade liniedelingen sproglig/matematisk. Jeg forstår heller ikke, at ATV kan anbefale fysik som det eneste naturvidenskabelige fag i forberedelsesåret. Hvis eleverne ikke får kemi i 1.g., vælger de det heller ikke senere. Det skal ikke være et enten/eller, men et både/og.”

Kemikeren Jørgen Fakstorp: ”Jeg er kemiker, og jeg er glad for, at forslaget lægger vægt på fysik som det bærende naturvidenskabelige fag, for fysik indgår i alle de andre fag.”

Sekretariatschef Christine Antorini, formand for gymnasieudvalget under ATVs Tænk tank svarede: ”Vi peger på fem grundfag, som alle skal have i introduktionsåret. Fysik er vigtig til forståelse af en lang række grundlæggende naturvidenskabelige problemstillinger.

”Der er også lærere, der vil sige, at det er det rene helvede på jord. De er bange for, at deres fag bliver udtyndet og udgrænset og mister faglighed, fordi man fokuserer på, at eleverne skal kompetenceudvikles.

Men fysik skal i grundforløbet naturligvis have tråde til andre fag som kemi og biologi. Fysik-, kemi- og biologilærere skal netop arbejde sammen om at udvikle interessen for naturvidenskab på første år. Vort forslag skal motivere flere for naturvidenskab generelt. Vi vil gerne undgå en krig mellem de enkelte fag og i stedet opfordre til, at man satser mere på lærerteams, som kan opkvalificere under-

visningen og give faglig udvikling til den enkelte lærer.”

Her berørte Christine Antorini et ømt punkt, for *valgfagsgymnasiet har ifølge mange gjort faglærerne meget konservative*. Der er i flere tilfælde nærmest tale om fagkrig, hvor faglærerne synes mere optaget af deres eget fags status, end af om der er sammenhæng og progression i elevernes uddannelse.

”Men det er mit indtryk, at de nye lærere, der jo kommer fra et universitet, som er begyndt at tænke tværfagligt, synes det er interessant, at gymnasiet er ved at gå i en sådan retning, som de kan genkende,” siger Steen Beck. ”Der er også lærere, der vil sige, at det er det rene helvede på jord. De er bange for, at deres fag bliver udtyndet og udgrænset og mister faglighed, fordi man fokuserer på, at eleverne skal kompetenceudvikles.”

Overordnet vurderer Steen Beck, at det er en **god og konstruktiv gymnasiestruktur**, regeringen foreslår.

”Det er dog vigtigt, at man respekterer, at der ER fag og særfaglige diskurser, som der skal undervises i hver for sig, og som i faser kan bringes i spil i forhold til hinanden gennem tværfaglighed. Men det er også vigtigt, at der er faser, hvor eleverne arbejder mere problemorienteret, hvor man så at sige vender bøtten og frem for at lære fagets regler kommer til faget via problemløsninger. De ting står for mig at se ikke i modsætning til hinanden, for det er sandsynligvis sådan, at man lærer noget forskelligt af at gøre tingene på forskellige måder.”

Forskningsrådene svækkes

Lovforslag om forskningsrådgivning er netop nu til behandling i Folketinget. Det lægger op til oprettelse af en strategisk streng parallelt med forskningsrådene ...

”Det kan godt være, at opdelingen mellem et frit og et strategisk forskningsråd passer til den logik, som politikerne oplever på ”bevillingsniveauet”. Men sådan er virkeligheden ikke, den er mere broget. Og problemet ved den nye model er, at man får lavet et meget opspaltet system, hvor der for eksempel ikke er større enhed i systemet. Det er mærkeligt, at politikerne laver en struktur, der er så ukoordineret, når man i øvrigt er så optaget af at skabe sammenhæng”.

Jørgen Søndergaard, formand for de nuværende forskningsråds paraply FORSKNINGSFORUM, er meget kritisk overfor lovforslaget om forskningsråds-systemet, som netop nu er til behandling i Folketingets videnskabsudvalg.

Ifølge forslaget skal der oprettes to sideordnede organer, et frit og et strategisk forskningsråd. Det frie råd skal fungere som paraply for de nuværende forskningsråd. Det strategiske skal tage sig af de strategiske (program-) bevillinger, og her skal man benytte sig af ad hoc-programkomiteer.

Svækkelse af forskningsrådene

”Forskningsrådenes *faglige rådgivning* bliver svækket, og det er svært at forstå, at man ikke bruger den kompetence noget mere. Det er svært at sige, hvem der bliver styrket – ud over at dansk forskning kommer til at lide under systemet, som risikerer at lande ud i overadministration”, siger Søndergaard.

”Man risikerer et system, hvor forskningen skal fungere i et misk-mask mellem forskellige instanser. Hvis der nu kommer strategiske satsninger på fx naturvidenskab, så er det noget værre pjat at de ikke opstår gennem blandt andet det naturvidenskabelige forskningsråds rådgivning og at det ikke koordineres af de naturvidenskabelige forskningsråd.

Lovbehandling indtil 23. april

FORSKNINGSFORUM luftede sin skepsis over for den manglende koordinering mellem de to grene i høringssvaret fra november. Men politikerne har ikke lyttet til denne kritikken.

Loven om forskningsrådgivning er søsat som en model, der nyder bred opbakning på tværs i Folketinget. Partierne er i store træk enige – og har ikke villet ændre i todelingen.

Lovforslaget behandles i folketinget indtil d. 23. april, hvor der afgives betænkning og loven kan vedtages. Det er meningen, at loven skal træde i kraft fra 1. januar.

Magtkamp om midler

Et af motiverne til at ændre systemet er, at alle kan se, at for 4-5 år siden var der opstået en skævhed mellem de frie forskningsråds-midler og så de program-midler, som Folketinget øremærkede.

”Det var tydeligt for alle, at program-midlerne fik for stor betydning i det samlede billede, når de nåede op på det, som forskningsrådene disponerede over”, siger Søndergaard. ”Der ville være en bedre balance, hvis kun mellem en fjerdedel og en tredjedel bliver strategiske midler i fremtiden”, siger Søndergaard og understreger at hele reformen i øvrigt hænger på politikernes løfter om flere forskningsmidler til hele systemet.

Et af de store spørgsmål i den fremtidige struktur er således, om politikerne kan i fremtiden kan nære sig for **at øremærke penge** til den strategiske streng. Det fortæller lovforslaget ikke noget om. Lovforslaget betyder heller ikke, at politikerne automatisk afgiver magt. Det åbner nemlig mulighed for, at Videnskabsministeren i fremtiden kan vælge at lade politikerne fortsætte med at prioritere strategiske emner *eller* at overlade de nye råd til at fordele pengene...

Svækkelse af rådernes rådgivende indflydelse?

Det bliver en administrativ og politisk fornyelse, at hidtidige ministeriepuljer skal frem i lyset, idet det strategiske råd fremover skal styre uddelingsproceduren og den faglige vurdering af disse penge. Det vil dog fortsat være de enkelte ministre, som står den faktiske uddeling af bevillingerne.

I forslaget ligger tilsyneladende også en afmontering af forskningsrådenes nuværende rådgivende indflydelse. De frie forskningsråd vil (som hidtil) skulle stå for en faglig fondsfunktion, men mister muligheden for at rådgive offentligheden og det politiske system. Fremover skal det nemlig alene være det centrale Danmarks Forskningspolitiske råd (DFpR), som skal give forskningspolitiske råd.

Den del bekymrer ikke FORSKNINGSFORUM så meget: ”Det ligger fortsat i rådernes forpligtelse, at man skal rådgive om forskningsfaglige problemer. Og jeg læser lovforslaget – i modsætning til det tidligere udkast – sådan, at man har pligt og ret til at rådgive på eget initiativ”, siger Søndergaard.

jø

(L142 – Forslag om forskningsrådgivning: www.ft.dk/?/samling/20021/MENU/0000001.htm)

Der er ikke nødvendigvis overensstemmelse mellem politikernes principper og deres praksis. En politiker kan godt erklære sig for ubetinget tilhænger af frihed og autonomi, men i praksis vedtage love, som får ufrihed og styring som konsekvens.

Konflikten viser sig tydeligt i den aktuelle behandling af universitetsreformen: Venstre, Danmarks liberale parti – som står bag universitetsreformen – bliver beskyldt for at lave en lov, som er alt andet end ”liberal”, fordi ministeren i høj grad kan kontrollere, regulere og styre. Og Socialdemokraterne – som bakker loven op – bliver beskyldt for at være i strid med partiets idegrundlag, der taler for ”medindflydelse” for medarbejderne ...

Videnskabens ideelle interesser ctr. politikernes

Hos politikerne er konflikten åbenbar mellem idealer/principper på den ene side og den virkelige verden åbenbar, når man ser på en holdningsundersøgelse, som Analyseinstitut for Forskning netop har offentliggjort. AFSK har spurgt Folketingets politikere om deres opfattelser af og holdninger til forskning og forskningspolitik.

Politikerne vil ideelt set gerne have en balance mellem styring og frihed, men hvis de tvinges til at skulle vælge, så **vil de altså helst styre ..**

Politikerne i Venstre og Socialdemokraterne siger således, at de godt forstår videnskabens principielle og ideelle hensyn – for eksempel om forskningsfrihed og nødvendigheden af grundforskning. Over halvdelen af Folketingets medlemmer – på tværs af partier - mener således, at universiteterne skal have fuld forsknings- og metodefrihed. Autonome værdier er således ”fortsat til stede i politikernes bevidsthed”.

Men i en konkret realpolitisk afvejning, så må de ideelle interesser vige for politikernes ret og lyst til at styre.

Generelt tænker mange politikere, når de stemmer i Folketinget, i styringsbaner (*dvs. ud fra en heteronomi-model*). Forskning opfattes som en problemløser i samfundet og som en kilde til økonomisk vækst, og det er derfor rimeligt, at forskningen orienterer sig mod anvendelse i samfundet, konstaterer undersøgelsen. Politikerne har generelt den holdning, at forskerne ikke alene skal afgøre, hvilke områder og forskningsfelter, der bør prioriteres højt. Politikerne vil selv medvirke til at definere de strategisk interessante områder for dansk forskning.

Stor forskel i ideologisk ståsted

Spørgeskemaet – som er besvaret af halvdelen af Folketingets medlemmer i 1999-

Politikerne vil helst styre

Politikerne forstår godt, at forskning kræver stor autonomi og frihed, men det må altså vige for samfundets interesser – og politikernes styring, fortæller undersøgelse af folketingsmedlemmernes holdning

2000 - fokuserer især på politikernes opfattelse af statens rolle i styringen af forskningen. Spørgsmålet er bl.a. i hvor høj grad "de politiske beslutningstagere og samfundets repræsentanter" skal påvirke og styre det akademiske samfund? Går politikerne ind for **heteronom organisering** eller **autonomi** – styring eller selvstyre?

Analysen fra AFSK viser bl.a., at **når politikerne bliver spurgt til deres ideologiske ståsted**, så er der ikke overraskende en tydelig forskel mellem nogle af partierne: Næsten halvdelen af socialdemokraterne (42 pct.) går ind for en heteronomi-model, mens hver fjerde går ind for autonomi (29 pct.). Og det forholder

sig lige omvendt blandt Venstrefolkene, hvor næsten halvdelen (47 pct.) går ind for en autonomi-model, og hver fjerde (24 pct.) går ind for heteronomi som ideal.

Mere enighed i praksis

Men når man så bevæger sig ind i mere praktiske prioriteringer, så er der nogle ligheder og forskelle mellem partierne.

- Hvad angår et spørgsmål om *forskningen skal orientere sig mod anvendelse i erhvervslivet og i samfundet* som helhed, så mener ca. 60 pct. af V'erne og S'erne ja, mens meget få mener nej.

Her viser de friliberale i Dansk Folkeparti i øvrigt en alvorlig konflikt med sit idegrundlag, idet tre ud af fire her mener, at forskningen skal være anvendelsesorienteret! Og omvendt er der relativt flere radikale og SF'ere, som mener, at forskningen ikke skal være anvendelsesorienteret.

På spørgsmålet om *politikere skal have indflydelse på prioritering af forskningsområder* er der dog større forskel som afspejler fundamentale ideologiske forskelle ****variér sproget - forslag: ...som afspejler afstanden mellem par-*

Den heteronome holdning

– typisk S' ideologi

Den **heteronome model** – som *idemæssigt knytter sig mest til en social- og velfærdsstatslig tænkning* - går derimod ud fra, at universitetet bør udsættes for politisk styring. Universitetet kan udsættes for politiske prioriteringer med udgangspunkt i en normativ vurdering af videnskabens aktive funktion i samfundet. Videnskaben skal vurderes ud fra "nytte og relevans", hedder det i de politiske målsætninger.

Staten – og andre interessenter – skal kunne regulere virksomheden gennem "policy" m.m. Universiteternes struktur skal således afspejle, at "samfundets behov" skal formidles effektivt til videnskaben og uddannelserne, fx ved at forskellige interessenter – politikere, erhvervsfolk o.a. – skal have indflydelse.

Staten kan regulere direkte ved at overvåge og styre ressourcetilgangen, således at der herigennem sker en regulering af forskningsområder, af studenter-tilgang osv. Der kan indføres egentlige styringsmekanismer, som styringskontrakt, prioritering af forskningsprogrammer, taksameterordninger m.m. – som betyder opprioritering af visse områder på bekostning af andre. Hensigten skal være at "optimere det samfundsmæssige udbytte af forsknings- og uddannelses-systemet".

*tiernes fundamentale ideologier.***. 60 pct. af S'erne mener, at politikerne skal have indflydelse, som tilsvarende partiets "instrumentel" forståelse. Og kun 35 pct. af Venstrefolkene mener, at politikerne skal have indflydelse, og hermed lever de op til deres mere liberale idealer.*

Her viser der sig interessant nok, at der er flere SF'ere som ønsker politikerindflydelse end hos Venstrefolkene! Og i dette spørgsmål er de radikale klart det parti med flest af den mening, at politikerne ikke skal blande sig (33 pct.).

Grundforskning ctr. målforskning

De to poler med styring og autonomi giver implicit forskellige konsekvenser, hvis man ser på deres prioriteringer mellem grundforskning ctr. målforskning. Det er ikke blot den relative vægtning (af bevillinger) mellem basismidler og programmidler, der afgør, hvilken viden der produceres. Også den politiske formulerede organisering – fx af hvilke videnskabsgræne, der skal have højprioritet – bestemmer udviklingsretning.

Normalt vil målforskning således knyttes til heteronomi-modellen og grundforskningen til autonomi-modellen, men billedet er i praksis ikke entydigt.

- På et spørgsmål om *grundforskning uden bestemt sigt bør prioriteres lige så højt som anvendt forskning*, svarer over halvdelen af V'erne, S'erne og de Radikale bekræftende. Og det spørgsmål spalter højre- og venstrefløj: 100 pct. af SF'erne siger ja, mens 100 pct. fra Dansk Folkeparti svarer nej!

Paradoks i holdninger

Et af de sjovere spørgsmål, som undersøgelsen rejser, er hvilke partier, der er mest "logiske" i forhold til deres idegrundlag?

Det kan synes uforeneligt, når halvdelen af socialdemokraterne kan gå ind for, at universiteterne skal have fuld forsknings- og metodefrihed, og når de samme socialdemokrater samtidig ønsker, at politikerne bør have større indflydelse på prioritering af forskningsområder!

Forklaringen på dette paradoks kan være, at spørgeskemaet ikke stiller politikerne over for et direkte valg; herved kan de kan få lov at mene begge dele, selv om det kan være uforeneligt. Hvis de imidlertid stilles over for at skulle vælge, så vil de sige, at politikerne skal have forrang for universiteternes selvstyre.

Bag dette ligger, at politikerne nok ideelt set støtter autonomien, men det er betinget af en accept hos universiteterne af nogle overordnede retningslinier og strategiske krav. Der stilles altså nogle underliggende krav til autonomien – som hermed begrænses ...

Den autonome holdning – typisk Venstres ideologi

Den **autonome model** – som *idemæssigt knytter sig de borgerligt-liberale politikere* - går ud fra, at videnskaben organiseres efter principper, hvorefter statens/samfundets repræsentanter blander sig så lidt som muligt i universiteternes virke. Universiteterne skal være selvregulerende enheder, der ikke er underlagt statsstyring eller markedsstyring. Det betyder, at de daglige opgaver med forskning og undervisning skal være uafhængig af eksternt indflydelse. Eksterne interessenter – fx regeringen – skal ikke have bemyndigelse til at blande sig i universitetets "opgavevaretagelse".

En vigtig del af uafhængigheden er, at universitetet har økonomisk autonomi. Man skal ideelt set have de midler til rådighed, som er nødvendige, og man prioriterer disse midler uden eksternt kontrol eller styring. Det betyder bl.a., at man ikke er tvunget til at påtage sig en virksomhedskultur, hvor omkostningsminimering, profitmaksimering og andre markedslogikker styrer de videnskabelige prioriteringer.

Faglig voldgift

På trods af et EU deltidsdirektiv afviser Finansministeriet at tilkende de deltidsansatte samme ansættelsesgoder som fuldtidsansatte. Det bliver nu til en sag for Finansministeriet

Dansk Magisterforening forbereder - på vegne af AC - at indklage Finansministeriet til en faglig voldgift, fordi de eksterne lektorer ikke er blevet omfattet af EU's deltidsdirektiv fra 1997. Direktivet blev ophøjet til dansk lov i 2001 og skal beskytte deltidsansatte mod ringere ansættelsesvilkår end sammenlignelige fuldtidsansattes. Alligevel gjorde det daværende Arbejdsministerium og Finansministeriet det klart allerede i 2001, at man ikke ville give grønt lys for, at de deltidsansatte undervisere får pensionsdækning ligesom de fuldtidsansatte undervisere eller på anden vis bliver omfattet af direktivets ansættelsesgoder. Finansministeriet henviste bl.a. til en bestemmelse om, at løst ansatte ikke automatisk er omfattet af direktivet.

Det var dråben! At blive kategoriseret som løst ansatte var en provokerende udmelding for deltidsansatte lærere, der har været tilknyttet i årevis. Efterhånden var der ikke andet at gøre end at dokumentere, at størstedelen af de deltidsansatte universitetslærere er langt mere end løst ansatte, og **formanden for bestyrelsen af DVIP-KUA, Lene Waagstein**, iværksatte derfor undersøgelsen af ansættelsesforholdene.

"Der er behov for en skelnen mellem deltidsansatte og løst ansatte. Vores un-

dersøgelse viser, at vi påtager os utrolig meget af undervisningen," siger hun.

Faglig voldgift og Byret

DM mener, at eksterne lektorer og undervisningsassistenter i praksis arbejder under samme forhold og vilkår, men på grund af forskellige ansættelsesforhold har den faglige voldgiftsdomstol kun pligt til at køre retssagen vedrørende de eksterne lektorer og overlade sagen vedrørende undervisningsassistenterne til den almindelige Byret. Byretten kan imidlertid ikke forventes at have lige så stor ekspertise i arbejdsretlige spørgsmål, og der er en vis sandsynlighed for, at afgørelsen vil blive anket og sagen går videre til Landsretten og måske helt til Højesteret.

"Det kan stå på i årevis, og det er uhensigtsmæssigt for undervisningsassistenterne. I DM ønsker vi at sikre vores medlemmer en så hurtig og velfunderet afgørelse som muligt," siger Frederik Ravn, juridisk konsulent i DM.

Men Personalestyrelsen afviste imidlertid allerede ved et mæglingsskifte med DM i august sidste år at tage stilling til de to kategorier under ét.

Sagen vil formentlig vare op til to år – ideelt set.

lpm

Specielt humaniora-problem?

Undervejs i arbejdet med undersøgelsen har **Lene Waagstein** trods alt overvejende mødt sympati for DVIP'ernes krav, og hun fremhæver især sin egen institutleder på Romansk Institut, Gert Sørensen, samt fakultetets sekretariatschef Kirsten Stenbjerre. Også rektor Linda Nielsen har i et brev til DVIP-KUA i sommer udtrykt forståelse.

Men Linda Nielsen giver som mange andre udtryk for, at det er et specielt Humaniora-problem. De fleste undervisningsassistenter og eksterne lektorer har, ifølge hende, undervisningen på universitetet som absolut bibeskæftigelse. Det kan godt være, at det forholder sig sådan på jura, hvor Linda Nielsen kommer fra, og måske på andre fakulteter og institutter. Men så længe der ikke er lavet en undersøgelse af det, vil jeg ikke være sikker på, at det er dækkende for den generelle situation. Og under alle omstændigheder skal det ikke gælde som undskyldning

for ikke at udrede problemerne på de humanistiske fakulteter rundt om på landets universiteter. Der SKAL ske noget," siger hun.

Den 30. januar i år bad Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg ministeren kommentere undersøgelsen og bad ham oplyse om han ville drage omsorg for bl.a.:

- "at der indføres et kriterium for at skelne mellem reelt deltidsansatte og løst ansatte undervisere ved højere læreanstalter m.v.",

- at de deltidsansatte undervisere omfattes af EU's deltidsdirektiv 97/81/EF og ligestilles med andre ansatte ved universiteterne,

- at universiteterne gives bedre muligheder for at udnytte ansættelseskategorien undervisningsadjunkt.

Ved redaktionens slutning i slutningen af februar, var der endnu ikke kommet svar fra Beskæftigelsesministeren.

lpm

DVIP-undersøgelsen

DVIP-undersøgelsens spørgeskema er blevet besvaret af 138 undervisningsassistenter og eksterne lektorer. Det er uddelt til i alt 340 deltidslærere. Det giver en svarprocent på lidt under 40 procent, hvilket Lene Waagstein anser som repræsentativt.

Undervisningen på landets universiteter kunne slet ikke ske, hvis man ikke havde deltidsansatte eksterne lektorer og undervisningsassistenter. I hvert fald ikke hvis billedet fra Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet er repræsentativt.

Mellem 30 og 60 procent af undervisningen på fakultetet varetages af deltidsansatte undervisere. 60 procent af de deltidsansatte har været tilknyttet fakultetet uafbrudt i mere end fem år. For ca. 80 procent vedkommende udgør undervisningsarbejdet på universitetet deres hovedbeskæftigelse. Godt 58 procent løser ulønnede opgaver i form af f.eks. møder og planlægning.

Øg takken? Ingen pension, krævende og ofte forberedelsestunge undervisningsbyrder og ingen tilbud om faste job, selvom de opfylder Stillingsstrukturens formelle krav til fastansættelse som undervisningsadjunkter.

"Skammelige arbejdsforhold, at man ikke har pension efter 18 år."

(anonym deltidsansat)

For ca. et år siden blev det for meget for medlemmerne af deltidslærernes klub på Det Humanistiske Fakultet, DVIP-KUA. De igangsatte en undersøgelse af deltidslærernes ansættelses- og arbejdsforhold på fakultetet, og resultaterne forelå i slutningen af november sidste år. Undersøgelsen, blev bl.a. sendt til rektor på KU og til Beskæftigelsesministeren.

Ny stillingsstruktur hjalp ikke

Det er helt pr. tradition og i de studerendes interesse, at universitetet benytter sig af eksterne lektorer og undervisningsassistenter. Det er fordelagtigt med inputs fra udefra kommende eksperter, og nye kandidater får mulighed for at afprøve de vilkår, der gælder for en uni-

ansatte:

Skammelige arbejdsforhold

Deltidsansatte yder en betydelig arbejdsindsats, der er sammenlignelig med de fuldtidsansattes, fortæller undersøgelse fra KU-humaniora

versitetsansættelse. Men disse særlige foranstaltninger er for længst holdt op med at være særlige. I dag er det på nogle institutter normen, at op til 60 procent af undervisningen eller mere varetages af deltidsansatte.

De deltidsansatte lærere har i årevis

“Intet har røkket sig en millimeter. Ingen i hele systemet ønsker at fastansætte os. Vi er billige og nemme at udskifte.”

(anonym deltidsansat)

råbt op om, at de fortjener bedre vilkår og anerkendelse for deres store arbejdsindsats, og de håbede, at tingenes tilstand ville ændre sig, da den nye Stillingsstruktur blev indført for snart tre år siden. Med den nye struktur fik universiteterne netop mulighed for at oprette undervisningsadjunkture for deltidsansatte, der opfylder nærmere definerede krav, som f.eks. uafbrudt gennem fem år at have varetaget undervisning. Men det har på landsplan foreløbig kun ført til ca. 20 nye undervisningsadjunkture.

En principiel vigtig sejr

For nylig oplevede DVIP'erne dog for første gang i mange år en smule medvind. Ved en tilfældighed blev Lene Waagstein opmærksom på, at Københavns Universi-

tet i januar måned havde indledt en spørgeskemaundersøgelse med henblik på en analyse af universitetets værdigrundlag. I følgebrevet til spørgeskemaet stod der, at man gennem tilfældig udtrækning blandt alle ansatte og studerende havde fundet frem til omkring 1100 ansatte og 1100 studerende, der ville få skemaet tilsendt. I spørgeskemaet kunne man imidlertid kun angive sin tilknytning som VIP, TAP eller studerende, og det viste sig efterfølgende, at man også i udtrækningen havde set bort fra DVIP'erne.

”Det var endnu et eksempel på den manglende anerkendelse, der ikke mindst kommer til udtryk ved, at DVIP'er trods årelange ansættelser ikke har stemmeret til universitetets demokratiske organer på lige fod med VIP'er, TAP'er og selv nyimmatrikulerede studerende,” siger Lene Waagstein.

Næstformanden i DVIP-KUA **Morten Hjelt** fra Musikvidenskabeligt Institut kontaktede herefter rektor for at høre, om det kunne være rigtigt, at en gruppe lærere, der generelt har mere og længere tilknytning til universitetet end de studerende, ikke skulle indgå i undersøgelsen. Rektor tilkendegav få dage senere, at hun var enig i, at DVIP'erne også skulle indtages, og der er blevet udsendt spørgeskemaer til et statistisk tilfældigt udvalg af DVIP'er.

”Vi ser det som et tegn på, at man fra ledelsens side anerkender os som en ligeværdig del af personalet på KU. Til-

kendegivelsen er endvidere udtryk for, at ledelsen anerkender behovet for os som personalegruppe. Det er en principielt vigtig sejr for os,” siger Lene Waagstein.

I alt 250 deltidslærere har modtaget

“På papiret er jeg arbejdsløs i juli og august – gid jeg da så også var det reelt! Men dér begynder forberedelserne til næste semester. PS: Jeg elsker at undervise i mig fag!!!”

(anonym deltidsansat)

materialet, og det har fået Morten Hjelt til at regne lidt.: ”Undersøgelsens grundlag er angiveligt ti procent af de tilknyttede, hvoraf vi kan udlede, at der må være omkring 2500 eksterne lektorer og undervisningsassistenter med minimum 140 timer på årsbasis. Hvis forholdene i København ligner de andre universiteter i landet, tror vi der er mange ansatte på vores betingelser,” siger han.

”Det må være en vigtig opgave for universiteterne at få opklaret, hvor mange mennesker, det drejer sig om, og især hvor mange af dem, der har universitetsarbejdet som hovedbeskæftigelse.”

lpm

Replik: "På kant med ..."

"I artiklen 'På kant med magtfulde interesser' i februarnummeret hævdes det, at jeg skulle ønske at vægte rygning mere end motion i arbejdet med forberedelsen af den forrige regerings folkesundhedsplan, og jeg skulle derfor have fundet Lars Bo Andersens resultater om motions betydning i forhold til rygningens betydning for 'ubekvemme'. Dette skulle tillige være baggrunden for, at jeg skulle ønske at forhindre Lars Bo Andersen i at publicere en videnskabelig artikel, der skulle understøtte hans synspunkt.

Jeg vil gerne hermed på det skarpeste afvise disse påstande. Jeg har aldrig haft noget imod at motion får en central plads i folkesundhedsprogrammet, og jeg har aldrig argumenteret for at motion ikke var af væsentlig betydning for folkesundhe-

den. Motion kom sammen med sund kost ind som et centralt mål i folkesundhedsplanen.

Når regeringen og dens rådgivere derudover ønskede at sætte særligt fokus på tobak og også på alkohol skyldtes det - som jeg har forstået det - udelukkende, at de grundige analyser af den stagnerende middellevetid i Danmark sammenlignet med nabolandene efter alt at dømmes helt overvejende kunne tilskrives tobaksrygning og overdreven alkoholindtagelse."

Thorkild I.A. Sørensen
H:S Institut for Sygdomsforebyggelse
'Kommunehospitalet'

annonce

DANSK MAGISTERFORENING

Naturvidenskab i Odense

Er du geolog, geofysiker, geograf, matematiker, fysiker eller kemiker
– inviteres du hermed til tre fyraftensmøder i Odense:

Findes der jordskælv i Danmark?

Oplæg af: Erik Schou Jensen, lektor
Geologisk museum – Københavns Universitet

Har der nogensinde været jordskælv af betydning?, hvordan udtrykker man et jordskælvs størrelse og hvordan forudsiger man det og hvordan opfattede man i tidligere tider jordskælv?

Tid: Mandag 10. marts kl.17.00-20.00

Sted: Magistrenes A-kasse,
Kongensgade 38.2., 5100 Odense
Tilmelding: Senest d. 3 marts

Tilmelding:

Til alle tre møder på www.magister.dk/naturvidenskab

Møderækken er **åben for alle** der har en jobfaglig interesse i naturvidenskabelige emner.

Tid og sted: Alle møderne afvikles som fyraftensmøder i A-kassens lokaler i Odense. Møderne er gratis men der ydes ikke transportgodtgørelse.

Naturvidenskabs-netværk

Møderækken er **starten på et DM-netværk** for magistre der arbejder med geologiske, geofysiske, geografiske, matematiske eller fysiske emner

Vi håber, at netværket kan styrke den professionelle og fagpolitiske identitet blandt naturvidenskabsmagistre, og at det på tværs af geografi og arbejdspladser kan være til gensidig inspiration og kompetenceløft for deltagerne. Hvis der er interesse i at danne et naturvidenskabsnetværk - skal der nedsættes en styregruppe til at planlægge de kommende initiativer. Flere oplysninger om styregruppen, netværket og møderækken på www.magister.dk/naturvidenskab

2003 Mars-ekspeditionerne 2003/2004

Oplæg af: Morten Bo Madsen, Ørsted-instituttet.

Til maj 2003 sendes to små køretøjer til Mars som en forskergruppe på Ørsted-instituttet har været med til designe. Vi har i den anledning inviteret Morten Bo Madsen som er en af de danske deltagere i den store Mars-ekspedition.

På mødet vil Morten Bo Madsen fortælle hvad køretøjerne skal foretage sig på Mars. Hvor langt er man kommet i kortlægning af livets oprindelse – og hvad kan Mars-forskningen bruges til i den sammenhæng?

Tid: Torsdag 20. marts. Kl.17.00-20.00

Sted: Magistrenes A-kasse,
Kongensgade 38.2., 5100 Odense
Tilmelding: Senest 13. marts.

Hvor meget stiger jordens temperatur?

Oplæg af: Jens Hesselbjerg Christensen, Danmarks Klimacenter, DMI

Alt imens der bliver diskuteret for eller imod Bjørn Lomborgs udsagn om Jordens sande tilstand, stiger jordens temperatur. At jorden bliver et varmere sted at opholde sig de næste 50 år er et faktum som det er for sent at gøre noget ved det nu. Men hvor meget stiger temperaturen egentlig? Hvor på kloden vil den stærkeste opvarmning foregå og hvad bliver konsekvenserne for Danmark - og de andre lande?

Tid: Torsdag 27. marts. Kl.17.00-20.00

Sted: Magistrenes A-kasse,
Kongensgade 38.2., 5100 Odense
Tilmelding: Senest 20. marts.

Dekan: Kvinder for kloge til universitetet

Den frygtede alderspukkel med mange pensioneringer omkring 2005 på KU-naturvidenskab er afblæst efter kraftige nedskæringer og fratrædelsesordninger. Så nu er problemet rekruttering

Forskere bliver ikke kørt ud af universitetet i rullestol, men de bliver tidligere pensioneret.

Det Naturvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet er ved at have fået has på alderspuklen blandt VIP'erne og kan gå i gang med en forskerfornyelse.

”Vi har gennem de senere år tilbudt fratrædelsesordninger i meget stort omfang, og det betyder, at puklen ikke er så slem længere. Vi har nu meddelt, at 2004 vil være den sidste mulighed for at få de fratrædelsesordninger, og derfor er der en ret stor gruppe på mellem 20 og 25 af ældre VIP'er, der fratræder næste år,” siger dekan **Henrik Jeppesen**, Det Naturvidenskabelige Fakultet. ”Men også de tidligere år, er der mange, der har benyttet sig af muligheden. Det har betydet, at vi ikke har været nødsaget til at fyre ret mange på trods af de kraftige nedskæringer fakultetet har været udsat for. Men nu bremser vi op med fratrædelsesordningerne, for hvis de fortsætter med at ryge ud med den hastighed, de har gjort de sidste to år, så kan vi ikke fylde op i en fornuftig rækkefølge,” siger han.

Nedslidning

Forskere har ellers ry for at brænde så meget for deres forskning, at de bliver ved til langt over pensionsalderen. *Men de er måske nedslidte?*

”Det er jo en almindelige tendens

blandt den aldersgruppe over hele landet, at de pludselig opdager, at de ikke skal blive, til de fylder 70. Det koster ikke så meget at gå af, og så kan de måske leve længere og bedre og hyggeligere. Jeg skal ikke sige, at nogen af dem ikke føler, de er nedslidte. Det er der da et par stykker, der har sagt. For langt de fleste handler det simpelthen om, at de gerne vil leve livet og slippe for møder, dekanens forskningsvognning og undervisningspisk.”

Dekanen: Kvinder for kloge

Er der nok af højt kvalificerede yngre forskere at rekruttere fra?

”Rundt omkring på fakultetet befinder der sig et ret stort antal meget dygtige mennesker, som vi kan få. Husk på, at på dette fakultet får vi 240 millioner basismidler om året, men vores eksterne finansieringer er over 300 millioner. Det betyder, at der på eksterne midler er ansat 200 årsværk, og der sidder altså en masse yngre mennesker, som har gået igennem ph.d.-uddannelse, og som derefter er kommet ind først på det ene projekt og så på det andet projekt. Der befinder sig en rimelig mængde, og dem vi er ude efter er selvfølgelig nogen, der er rimelig unge, men med et stort potentiale.”

En ny rapport fra Statens Sundheds-

videnskabelige Forskningsråd (SSVF) viser, at unge læger, tandlæger og farmaceuter i stort antal søger væk fra den offentlige forskning. På Det Naturvidenskabelige Fakultet oplever også konkurrencen fra de vellønnede job i industrien.

”Det gør vi på én måde. Vi har ikke ret mange kvindelige ansøgere, de er nemlig for kloge til at søge ind på universitetet, som er en dårlig arbejdsplads. I industrien får de leveret tingene på en sølvbakke, men på universitetet må du selv søge penge, skaffe laboranthjælp osv. Mændene er 'for dumme', for de bliver ved med at søge til universitetet,” siger Henrik Jeppesen.

Der er gennem tiden givet mange bud på, hvorfor kvinder ikke søger universitetets forskerstillinger, men Henrik Jeppesen tror, at den væsentligste forklaring er, at kvinder er mere forhippede end mænd på at få de bedre vilkår uden for universiteterne. Og der er ikke meget der tyder på, at det vil ændre sig.

”Budgetterne kan jo i hvert fald ikke hjælpe med noget som helst. De går bare nedad og ud...”

lpm

Dandy-loven

- universitetsreformens kælenavn

Hvad skal barnet hedde? Spurgte FORSKERforum, der udskrev en konkurrence om et navn til den nye universitetslov. Der kom flere fantasifulde forslag til et navn, men det mest mundrette var nok Dandy-loven – et forslag, som kom fra et miljø udenfor universitetet: **prof. Mikael Skou Andersen** fra Danmarks Miljøundersøgelser. Han præmieres med 3 flasker god vin.

Navnet henviser til den konflikt for nogle år siden, hvor Århus' rektor havde svært ved at holde fast på universitetets videnskabelige uafhængighed, da han blev sat under pres af det private firma.

Spørgsmålet er, om Dandy-loven vil gå over hverdagssproget i forlængelse af de tidligere navne: *Professorvældet*, *styrelsesloven* og senest det lidenskabsløse *universitetsloven*.

Dandy-sagen blev symbol

Navnet Dandy-loven spiller dels på den *større erhvervsindflydelse*, som universitetsreformen lægger op til.

Og dels refererer navnet til affæren i november 1999, hvor to dental-forskere ved Århus Universitet blev lagt under pres, fordi Dandy ville forhindre offentliggørelse af et conference-abstract om forskning i et Dandy-produkt.

I første omgang fjøede Århus' rektor firmaets krav om udsættelse. Men på

universitetet mødte den beslutning voldsomme protester, fordi rektor og ledelsen hermed svigtede deres pligt til at forsvare de ansattes forskningsfrihed. Forskningsfrihed skal ikke gøres til genstand for *forhandling*, sagde kritikerne, som søgte at vælte Århus-rektoren på sagen (se FORSKERforum 130).

Sagen er siden kommet til at symbolisere en stigende erhvervsindflydelse og en forskningsfrihed, som er under pres.

Også ved Folketingsdebatten om universitetsreformen (24. januar) blev der refereret til Dandy-sagen:

"Kun uafhængige universiteter kan tackle forskningsfriheden og ruste sig mod angreb udefra. Men har regeringen og Socialdemokraterne spugt Århus Universitet, hvordan samarbejdet med Dandy var?, spurgte Elisabeth Arnold (R) og svarede: "Nej, for den sag viste, at kun et totalt uafhængigt universitet kan holde uvedkommende interesser ude. Sådan var det ikke være efter universitetsreformen, for her vil en bestyrelse med et eksternt flertal – bl.a. med erhvervsinteresser – ikke først og fremmest sikre 'forskningsfriheden'..."

Forslag: Bestyrelsesloven

Der indkom andre forslag, som spillede på det samme aspekt: "*Ridefoged-loven*": "Sanders universitetsreformen blev

lanceret under overskriften "selveje" og "den største reform siden 1487". Og hermed ledes tankerne hen på landboreformerne og bondefrigørelsen i 1784. Og nu er resultatet, at der indføres et system af ridefogeder, som man havde på godserne før den tid ...", lød motiveringen.

Et andet forslag slog mere på det merkantile aspekt i reformen: "*Unibest-loven*" ...

Men ellers var der flere, som simpelt hen foreslog, at den skulle kaldes "*bestyrelsesloven*" eller "*rektorloven*" med en klar henvisning til, hvem der nu får magten på universiteterne. Dommerkomiteen vurderede, at nok var forslagene betegnende, men "bestyrelsesloven" ville kunne forveksles med nogle erhvervsjuridiske love om selskabsansvar osv. og det ville derfor virke forvirrende.

Ekstrapræmie!

Dommerkomiteen bedømte, at Margrethe Vestager (R) fortjener en lille præmie for sin forfriskende bemærkning om "*den udvidede fætter-kusine-fest*" om problemerne med at besætte de nye universitetsbestyrelser med talenter. Hun får en flaske vin for med sproglig friskhed i den politiske debat at have kastet lys på et væsentligt problem ...